

Strategi for integrering av arbeidsinnvandrarar og flyktingar 2015-2019

Handsama:

2
0
1
5

Vedteke av Luster kommunestyre
05.03.2015, k.sak 8/15

Innhald:

1. Innleiing	3
1.1 Bakgrunn og overordna målsetjingar	3
1.2 Planprosess.....	4
1.3 Struktur og økonomiske konsekvensar	4
1.4 Omgrep.....	4
1.5 Innvandrarar i Luster	5
2. Organisering.....	7
2.1 Rådmannsnivået.....	7
2.2 NAV Luster.....	7
2.3 Barnehage.....	7
2.4 Skule	8
2.5 Bibliotek.....	8
2.6 Helse	8
2.7 Norskopplæringa i Sogndal.....	9
2.8 Utfordringar.....	9
2.9 Mål for perioden 2015-2019	9
3. Arbeidsinnvandring	10
3.1 Status.....	10
3.2 Utfordringar.....	11
3.3 Mål for perioden 2015 – 2019.....	11
4. Flyktningtenesta.....	12
4.1 Status.....	12
4.2 Utfordringar.....	13
4.3 Mål for perioden 2015 - 2019	13
5. Bustad og busetjing	14
5.1 Status.....	14
5.2 Utfordringar.....	15
5.3 Mål for perioden 2015 - 2019	15
6. Helsetenester	16
6.1 Status.....	16
6.2 Utfordringar.....	17
6.3 Mål for perioden 2015 - 2019	18
7. Barnehagertilbod	18
7.1 Status.....	19
7.2 Utfordringar.....	20
7.3 Mål for perioden 2015 - 2019	20

8. Grunnskuleopplæring og introduksjonsprogram	21
8.1 Status	21
8.1.1 Grunnskuleopplæring for barn	21
8.1.2 Grunnskuleopplæring for vaksne	22
8.1.3 Introduksjonsordninga/-programmet	23
8.2 Utfordringar	28
8.3 Mål for perioden 2015 - 2019	28
9. Arbeid og inntekt	29
9.1 Status	30
9.2 Utfordringar	31
9.3 Mål for perioden 2015 - 2019	31
10. Kultur og fritid	32
10.1 Status	32
10.2 Samarbeid med frivillige	33
10.3 Utfordringar	34
10.4 Mål for perioden 2015 – 2019	34
11. Økonomi	35
11.1 Integreringstilskot	35
11.2 Innbyggjartilskot	36
11.3 Barnehagetilskot	36
11.4 Tilskot til minoritetsspråklege barn i barnehage	36
11.5 Tilskot til opplæring for barn og unge som søker opphold i Noreg	36
11.6 Tilskot til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarar	37
11.7 Døme	37
11.8 Utfordringar	38
11.9 Mål for perioden 2015 - 2019	38
12. Vedlegg	39
12.1 Lov om introduksjonsordning og norskopplæring (introduksjonslova)	39
12.2 Norskopplæring til ulike grupper innvandrarar (Nordland fylkeskommune)	39
12.3 Samarbeid mellom kommune og NAV om introduksjonsordning (rundskriv)	39
12.4 Omgrep <i>undervisningstid</i> og kravet om <i>introduksjonsprogram på full tid</i>	39
12.5 Integreringstilskotet. Statsbudsjettet 2015. Rundskriv 01/2015 frå IMDi	39

1. Innleiing

1.1 Bakgrunn og overordna målsetjingar

Luster har etter kvart fått mange innbyggjarar frå andre land. Kommunestyret har vedteke å ta i mot fleire flyktingar, og det vil normalt vere eit mål at det kjem fleire arbeidsinnvandrarar til kommunen. Samstundes har ikkje kommunen hatt noko form for overordna planverk i høve mottak, kvalifisering og integrering av arbeidsinnvandrarar og flyktingar. I [samfunnsdelen til kommuneplanen 2013 – 2024](#) vart det difor vedteke eit tiltak om at det skal utarbeidast ein strategi for dette viktige arbeidet.

Omgrepet *innvandrar* femner både arbeidsinnvandrarar og flyktingar, men *arbeidsinnvandrarar* har arbeid som opphaldsgrunnlag. I nokre samanhengar vert omgrepet også brukt om personar som ikkje er registrerte som innflyttarar og som kjem for kortvarige oppdrag, til dømes sesongarbeid. Det kan difor være naturlig å skilje mellom midlertidig- og varig arbeidsinnvandring. I denne strategien vil *arbeidsinnvandrarar* vere personar som har meldt flytting til Luster med sikte på varig opphald.

Flyktingar er også innvandrarar, men deira grunnlag for opphaldsløyve er behov for beskyttelse og/eller humanitære tilhøve. [Utlendingsdirektoratet](#) (UDI) har eige register over alle med flyktingstatus. Flyktingar vert normalt busett via asylmottak, familiesameining eller ved direktebusetting frå flyktningleirar, også kalla overføringsflyktingar.

Det er ikkje særskilde lovkrav for kommunen/NAV i høve arbeidsinnvandrarar. I utgangspunktet har difor arbeidsinnvandrarar dei same rettar og plikter som andre innbyggjarar. Kommunen kan likevel velje å ta ei aktiv rolle, og målsetjinga med denne strategien er å klargjere utfordringar, mål og tiltak i høve busetjing, kvalifisering og integrering av arbeidsinnvandrarar.

I høve arbeidet med busetjing, kvalifisering og integrering av flyktingar er det klare formelle lovkrav. Dette er likevel minimumskrav, og det er opp til kommunen å fastsetje mål utover dette. Erfaringar syner at kommunar som har lukkast godt med integreringsarbeidet, både i høve arbeidsinnvandrarar og flyktingar, har hatt klare målsetjingar – og har arbeidd systematisk over tid.

Det nasjonale målet for integreringspolitikken er *like mogelegheiter, rettar og plikter for innvandrarar og deira born til å ta del og bidra i arbeids- og samfunnsliv*, formulert slik¹:

Alle som bur i Noreg skal ha like mogelegheiter til å bidra og til å ta del i fellesskapen i landet.

Arbeid, inntekt og økonomisk sjølvstende er det viktigaste grunnlaget for god integrering og god livskvalitet. Ei overordna målsetjing er difor at det vert lagt til rette slik at alle innvandrarar i Luster har moglegheit til å bli kvalifisert for norsk arbeidsliv, og at dei får arbeid. Ei slik kvalifisering femner mykje, men gode språkferdigheiter er ein føresetnad for arbeid og aktiv deltaking i samfunnet. Gode moglegheiter til å lære norsk, og arbeid, vil difor vere kritisk viktig for å lukkast med integreringa.

Ein god bustad i eit trygt nærmiljø, barnehageplass, ein god skule/SFO, gode helsetenester og aktiv deltaking i fritidsaktivitetar, er kritiske faktorar i arbeidet med å få til god integrering – som igjen gjer det meir sannsynleg at innvandrarar vert buande i kommunen. Luster har gode føresetnader for å lukkast med dette, men det føreset eit systematisk arbeid der alle aktørar bidreg etter beste evne.

¹ Skildra i *Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkingen og mål for inkludering*. Vedlegg til St.prp. nr. 1 2006-2007.

1.2 Planprosess

Arbeidsoppdraget er vedteke av kommunestyret i [samfunnsdelen til kommuneplanen 2013 – 2024](#) og er formulert slik:

Tiltak	Oppfølging	Økonomi, samarbeid
Utarbeide ein tverrfagleg strategi for: a) Oppvekst, busetjing, kvalifisering, og integrering av flyktningar b) Oppvekst språkopplæring og integrering av arbeidsinnvandrarar	Det må setjast ned ei arbeidsgruppe som må starte arbeidet med ny strategi. Detaljar i høve mandat, samansetjing, framdriftsplan mm er ikkje avklara.	NAV – Luster. Frivillige lag- og organisasjonar. Næringsliv. Nabokommunar.

For å sikre gode prosessar med brei/god forankring, har arbeidet med den nye strategien vore organisert i ein prosjektorganisasjon med styringsgruppe, prosjektgruppe og referansegruppe. Strategiarbeidet starta i mars 2014 og vert formelt avslutta med handsaming i kommunestyret i mars 2015. Arbeidet med oppfølging vil bli vidareført i den ordinære organisasjonen.

Strategi for integrering av arbeidsinnvandrarar og flyktningar er ein communal fagplan. Strategien er dermed ikkje ein del av kommuneplansystemet, og er soleis ikkje ein kommunedelplan. Strategien gjeld for fire år og er samanfallande med valperioden. Vedteken strategi vil vere grunnlaget for utarbeiding av ein eigen administrativ tiltaksplan som skal gjelde for to år.

Eigne politiske einskildsaker om mottak av flyktningar må i framtida sjåast i lys av den overordna strategien, samstundes som slike einskildsaker gjev kommunestyret høve til å vedta nye føringar. Kommunestyret har sidan 2009 handsama fem slike einskildsaker, den siste 25.9.2014 ([sak 51/14](#)). *Strategi for integrering av arbeidsinnvandrarar og flyktningar* må sjåast i samanheng med andre kommunale planar og styringsdokument, og *Bustadsosial handlingsplan* er særleg relevant.

Mange aktørar vil vere engasjert i arbeidet med integrering av innvandrarar, og det er ulike formelle føringar for ulike delar av arbeidet. Det er difor viktig at den nye strategien klargjer dei formelle føringane, og synleggjer kva roller, oppgåver og ansvar dei ulike aktørane har.

1.3 Struktur og økonomiske konsekvensar

Strategi for integrering av arbeidsinnvandrarar og flyktningar har ei inndeling i 11 kapittel pluss vedlegg. Kapittel 2 syner organisering, oppgåvedeling og ansvar, og kapitla etter dette skildrar aktuelle innsatsområde. Alle kapitla syner status, utfordringar og mål innan det aktuelle området.

Målsetjingane som er skildra i alle kapitla gjeld for perioden 2015 – 2019. I tillegg vil det bli utarbeidd ein administrativ tiltaksplan som skal gjennomførast i perioden 2015 – 2017. Ved utgangen av denne perioden må ein evaluere gjennomføringa og utarbeide ein ny tiltaksplan. Tiltaksplanen skal syne kva som konkret skal gjerast for å nå mål i dei ulike kapitla, men det vil i tillegg bli arbeidd med utvikling innan fleire område (for å nå måla), utan at det er skildra i form av konkrete tiltak. Alle målsetjingar og tiltak vil i sum utgjere den samla strategien for arbeidet med integrering.

Det er i utgangspunktet lagt opp til at kostander ved gjennomføring av utviklingsarbeid og tiltak skal dekkast innafor gjeldande budsjettrammer. Eventuelle særskilde økonomiske konsekvensar må handsamast i den årlege budsjettprosessen, eventuelt i tertialrapporteringa.

1.4 Omgrep

I arbeidet med mottak, kvalifisering og integrering av innvandrarar vert det brukt mange omgrep og forkortinger som bør vere kjende. Om ein går inn på [heimesida til UDI](#) finn ein definisjonar på mange aktuelle omgrep, det er difor berre teke med nokre få i teksten under.

Fritt arbeidsmarknad: I medhald av EØS-avtalen er det et fritt arbeidsmarknad innanfor EØS området, og EØS borgarar kan busette seg i eit anna EØS land under føresetnad av at dei har arbeid i det nye landet. EØS borgarar kan flytte fritt innanfor EØS området, og dei står fritt i å busette seg i et EØS land når dei har arbeid. Andre, busett utanfor EØS området, kan kome til Noreg som arbeidsinnvandrar, men desse må få godkjenning av norske myndigheter for å busette seg her. Slik godkjenning bygger på at bedrifter i Noreg har arbeidskraftbehov som kan dekkast av slik innvandring, og slik innvandring skjer difor i hovudsak som følgje av søknader frå norske bedrifter.

IMDI: Integrerings- og mangfaldsdirektoratet. IMDi skal gje faglege råd og vere eit kompetansesenter for kommunane. IMDi fattar og vedtar om busetting av flyktningar.

Familiesameining: Personar som bur i Noreg, kan söke om å få familiesameining for personar i utlandet som dei er, eller skal bli i familie med. Den som får opphaldsløyve frå UDI med heimel i vilkåra for familiesameining, kan blant anna ha krav på deltaking i introduksjonsprogrammet.

Einslege mindreårige asylsøkarar: Barn og unge under 18 år som er innvilga opphaldsløyve og kjem til Noreg utan foreldre/andre med foreldreansvar (Luster har ikkje teke i mot nokon i denne gruppa).

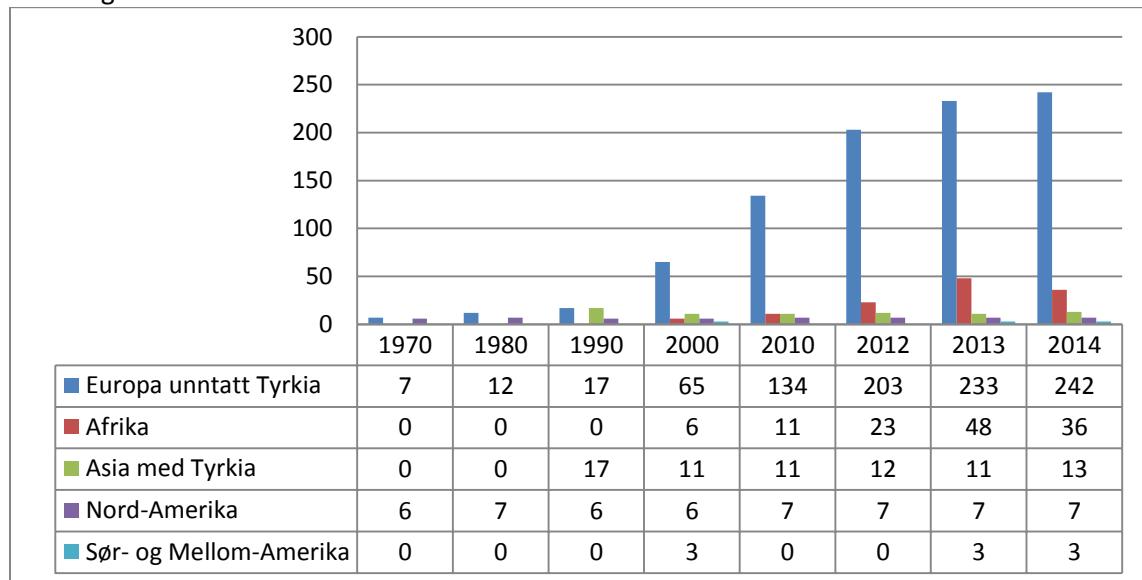
Asylsøkarar: Menneske frå andre land som søker om beskyttelse i Norge gjennom asylinstituttet. Asylsøkarar vert busette i mottak medan dei ventar på å få handsama sin søknad. Dersom dei får søknaden innvilga, vil dei bli busett i ein kommune. Ved avslag vil dei normalt bli sendt ut av landet.

1.5 Innvandrarar i Luster

Det statistiske materialet som vert nytta her omfattar innvandrarar og norskfødde med innvandrarføredre, det vil seie arbeidsinnvandrarar og flyktningar. Folketalet i Luster er i overkant av 5.000 innbyggjarar, og det er i 2014 registrert 301 innvandrarar. Dei utgjer dermed om lag 6% av innbyggjartalet. I 2009 var det 148 innvandrarar i kommunen. Det er dermed ei dobling på fem år.

Innvandrarane i Luster kjem frå 27 ulike land, men det er flest frå Litauen (50), Polen (38), Danmark (30) og Bosnia-Herzegovina (20). Flyktningane utgjer ei relativt lita gruppe ved at om lag 50 personar er busett sidan 2010. Dei fleste av desse kjem frå Eritrea (30), Somalia og Etiopia. Innvandrarar frå Bosnia-Herzegovina kom til Luster som flyktningar og mange har blitt buande.

Utviklinga tilbake til 1970 er slik:

Figuren viser innvandrar etter verdsdel busett i Luster kommune, kjelde SSB.

Det er viktig å merke seg at innvandrarar er den viktigaste årsaka til at Luster har hatt ein auke i innbyggjartalet, samt at arbeidsinnvandrar utgjer den klart største delen av innvandringa til Luster.

Innvandrarane utgjer ei svært mangfaldig gruppe når det gjeld utdanningsnivå, religion, sysselsetting, likestilling og integrering. Behova vil difor variere mykje. Eit hovudtrekk er at grad av integrering aukar med lang bu-tid, og at andre generasjon er meir tilpassa enn foreldra.

Det bur pr. 01.01.2015 36 flyktninger i Luster. Tala tilbake til 2010 er slik:

	2010	2011	2012	2013	2014	SUM
Ordinær busetjing	9	4	5	11	11	40
Familiesameining		3	1	3		7
Fødde		1	2		1	4
Sum	9	8	8	14	12	51
Flytta			4	3	8	15
Buande i Luster ved utgangen av 2014						36

Frå 2010 er det busett til saman 51 flyktninger i Luster. Busetting og fødde barn har vore slik:

- 2010: Ni frå Eritrea.
- 2011: Fire frå Eritrea. I tillegg kom tre som følgje av familiesameining. Det vart født eit barn.
- 2012: Fem personar; ein frå Eritrea og fire frå Somalia. I tillegg kom eit born frå Eritrea som følgje av familiesameining. Det vart født to barn.
- 2013: Elleve personar; to frå Eritrea, tre frå Somalia, to frå Etiopia og fire frå Tsjetjenia. I tillegg kom ein voksen og to barn som følgje av familiesameining.
- 2014: Ein familie på 11 personar frå Somalia. Av desse er 4 over 18 år. Det vart født eit barn.
- Det er vedtak om å busette 4 til i 2014. Desse vert busette i 2015.

Av dei 36 flyktningane som budde i Luster ved utgangen av 2014 er 5 barnehagebarn og 9 skulebarn. Fem av desse er elevar ved Gaupne skule og fire ved Luster ungdomsskule.

Femten personar har sidan 2010 flytta frå kommunen. Det er mange årsakar til flytting:

- Utdanning (har ikkje tilbodet i Luster).
- Arbeid (betre arbeidsmarknad i andre område).
- Familiesameining (familie/venner i annan kommune).
- Flytting til større byar (større miljø, fleire tilbod mm.).

Samstundes er det gjort vedtak om busetjing av 15 flyktningar i 2015, 10 i 2016 og 10 i 2017. I tillegg kan det kome fleire som følgje av familiesameining. Flyktningar som vert busett i kommunen kan i løpet av første busetjingsår søke om familiesameining. Det vert ikkje stilt krav om evne til å forsørgje familien. Familiemedlemane får dei same rettane til introduksjonsordning som flyktningar. Personar som har opphold på humanitært grunnlag må ha fire års utdanning eller arbeidserfaring i Norge for å få familiesameining. Opphold på humanitært grunnlag gjev med andre ord ikkje dei same rettar til familiesameining som for flyktningar.

Innvandrarar er viktige for Luster på mange vis. Dei har ressursar og utgjer ein kulturell tilvekst som kan tilføre lokalsamfunnet mykje. I tillegg er dei viktige for å dekke behova for arbeidskraft, og dette behovet vil truleg auke framover. Samla sett vil innvandring vere viktig for å oppretthalde eit livskraftig samfunn med folketalsvekst og utvikling. Det er difor avgjerande at alle aktørar bidreg til eit godt integreringsarbeid, som igjen gjev innvandrarane eit grunnlag for å velje å bli buande i Luster.

2. Organisering

2.1 Rådmannsnivået

Rådmannen og rådmannsnivået har det overordna administrative ansvaret for å følgje opp nasjonale føringar samt lokale politiske vedtak, planar og politiske styringssignal. I høve arbeidet med mottak, busetjing og integrering av innvandrarar skal rådmannsnivået styre, koordinere, rettleie og følgje opp arbeidet. I tillegg til at dette vert gjort av rådmannen og rådmannen sin stab, vil det frå januar 2015 vere prioritert ein 20% ressurs i rådmannen sin stab med dette som hovudoppgåve.

Hovudoppgåver er grovt fordelt slik i rådmannen sin stab:

- Servicetorget: Syte for husleigekontraktar, oppfølging av bustadspørsmål, bustønad m.v.
- Eigedom: Kommunen sitt koordinerande ledd for å skaffe bustader. Forvaltar av kommunen sitt eigarskap av bustadene og tinge aktuelle tenester hjå teknisk drift.
- Oppvekst: Oppfølging av tenestekjøp/samarbeidsavtalen om norskopplæring i Sogndal. Administrere/handsame grunnskuleopplæring for vaksne. Overordna ansvar for- og oppfølging av barnehage- og skuletilbod til innvandrararbar.
- Næring: Kontaktledd mot private verksemder. Deltek i arbeidet med å gje eit tilbod om norskopplæring til arbeidsinnvandrarar.
- Kultur: Bidra til at innvandrarar vert kjende med kulturtilbod, aktivitetar mm. Samarbeide med Frivilligsentralen og andre frivillige aktørar om ulike fritids- og kulturtilbod.
- Folkehelse: Bidra til at innvandrarar vert kjende med førebyggjande folkehelsetiltak. Kontaktpunkt for lag og organisasjonar. Delta i lokalt arbeid med introduksjonsprogrammet.

2.2 NAV Luster

Det kommunale ansvaret for oppfølging av flyktningarbeidet er internt delegert til NAV Luster, og det er tilsett flyktningkonsulent i 100% (80 + 20%) stilling med dette som hovudoppgåve. Arbeidet vert gjort i samarbeid med aktuelle einingar og tilsette i kommuneorganisasjonen, nabokommunar, vaksenopplæringa, næringsliv og frivillige/Frivilligsentralen. Viktige oppgåver er mottak, busetjing, og kvalifisering ved gjennomføring av introduksjonsprogrammet (med opplæring og språkpraksis). Det vert lagt stor vekt på at flyktningane så tidleg som mogleg kan ta i bruk eigne ressursar.

NAV handsamar i tillegg statlege ytingar, tiltak og krav etter Lov om sosiale tenester i arbeids- og velferdsforvaltningen og Folketrygdlova. I dette ligg at NAV har ei dobbeltrolle som kan vere utfordrande å kombinere: Dei skal hjelpe/støtte/rettleie flyktningar i ein krevjande livssituasjon, samstundes som dei skal forvalte eit lovverk med klare rammer for tildeling av økonomisk stønad.

NAV Luster har faste fagmøte kvar veke og tek opp saker om arbeidsretting og statlege/kommunale verkemidlar/tiltak som til dømes språkpraksis, arbeidspraksis og rettleiarordning. Alt dette for å syte for- og bidra til ein god overgang til arbeid for flyktningar og arbeidsinnvandrarar. NAV kontoret forvaltar ulike statlege økonomiske midlar til ulike tiltak, som til dømes arbeidspraksis.

I høve arbeidsinnvandrarar må NAV kartlegge den einskilde sine rettar og behov når han/ho tek kontakt med NAV. Dersom vilkåra er til stades har ein arbeidsinnvandrar rett og krav på oppfølging frå NAV på linje med norske statsborgarar i høve til både statlege og kommunale tiltak og stønader.

2.3 Barnehage

Stabseininga Oppvekst har ansvaret for barnehageopptak og kvalitetssikring av det pedagogiske tilbodet til barnehagetenesta i kommunen. Oppvekst samarbeider med andre tenesteytarar i kommunen om oppfølging av einskildborn, det vere seg pedagogisk-psykologisk teneste, helsestasjonen eller barnevernet. Barn av flyktningar får tilbod om barnehageplass i Gaupne

barnehage då alle flyktningar per 2015 er busett i kommunesenteret. Barn av arbeidsinnvandrarar får barnehageplass i den krinsen der dei føresette bur.

Basert på registrering i KOSTRA får kommunen kvart år tilskot for å betre språkforståinga blant minoritetsspråklege barn med ein annan kulturbakgrunn enn norsk, med unntak av barn som har svensk, dansk, samisk og engelsk som morsmål. Tilskotet vert brukt til å gje auka språkstøtte for denne gruppa barn i dei ulike barnehagane. Det er den einskilde barnehage som har sytt for denne språkstøtta medan Oppvekst ved pedagogisk konsulent har stått for registreringa.

2.4 Skule

Stabseininga Oppvekst har hovudansvaret for grunnskuleopplæring og spesialundervising i kommunen. Når det gjeld barn av flyktningar og arbeidsinnvandrarar, er det særleg spørsmålet om særskild norskopplæring som er sentralt. Kvar einskild skule har ansvar for å kartleggje om minoritetsspråklege elevar har gode nok norskkunnskapar til å følgje den vanlege opplæringa.

Dersom norskkunnskapane ikkje er tilstrekkelege til å følgje opplæringa i vanleg klasse, vil eleven få tilbod om særskild norskopplæring individuelt eller i gruppe. Det er rektor som skriv tilråding og leiar oppvekst som gjer endeleg vedtak om særskild norskopplæring. Barn av flyktningar er elevar ved anten Gaupne skule eller Luster ungdomsskule (alle flyktningar er busette i Gaupne). Barn av arbeidsinnvandrarar går på skule i den krinsen der dei føresette er busette, på linje med andre barn.

Ein har i Luster lite erfaring med morsmålsopplæring og tospråkleg assistent. Dette har vore vanskeleg å få til grunna mellom anna praktiske omstende og mangel på fagleg kompetanse.

2.5 Bibliotek

Luster bibliotek tilbyr biblioteknester til innbyggjarande i kommunen; born, vaksne og eldre. Sidan 2014 har Luster bibliotek jamleg skipa til såkalla språkkafé under mottoet «For deg som vil trenere på norsk språk og/eller ønskjer å treffen nye menneske.» Tilbodet skjer i samarbeid med Frivillig-sentralen og vert marknadsført gjennom fleire kanalar.

På språkkafeen møter gjester frå mange ulike land. Kafeen er ein uformell møtestad der ein både får øve seg i å bruke norsk og lære om andre kulturar. Det er først og fremst arbeidsinnvandrarar frå Polen, Litauen og Slovakia som har møtt oftast så langt, men også flyktningar nyttar tilbodet.

Gjennom Luster bibliotek har minoritetsspråklege barn og vaksne tilgang på *Det fleirspråklege bibliotek* (DFB), ei samling med bøker og media på 57 ulike språk. Det fleirspråklege bibliotek tilbyr både skreddarsydde bokpakker på bestemte språk og tospråklege barnebøker med originalspråk både på norsk og engelsk. Det er gjerne skulane som bestiller bokpakker som minoritetsspråklege elevar kan bruke i undervisinga.

2.6 Helse

Helsenestene vert ytt av fagpersonar i eininga *Helse*. Hovudoppgåvene er:

- Helsekartlegging av nykomne flyktningar og familiesameinte.
- Gi nødvendig helsehjelp til personar med fysiske eller psykiske helseproblem.
- Tuberkulosekontroll
- Smittevern
- Helsefremjande og førebyggande arbeid

Oppgåvene vert løyst innafor eksisterande ressursrammer. Inntil personen har fått fastlege kan han/ho få helsehjelp av den legen vedkommande ynskjer.

2.7 Norskopplæringa i Sogndal

Det er avgjerande viktig at innvandrarar lærer seg norsk så fort som råd. Språket er grunnlaget for å kunne kommunisere med andre, og vesentleg for å bli aktive deltagarar i lokalsamfunnet.

Flyktningar har rett på gratis norskopplæring som del av introduksjonsprogrammet, og kommunen er ansvarleg for gjennomføring av programmet som varer inntil 2 år. Målet er at dei lærer seg norsk og samfunnskunnskap, slik at dei kan byrje i arbeid eller ta vidare utdanning etter avslutta program.

Luster kjøper opplæringsteneste av Norskopplæringa i Sogndal, og tenestekjøpet er regulert i eigen avtale mellom kommunane Leikanger, Luster og Sogndal, *Avtale om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarar mellom Leikanger, Luster og Sogndal kommune*. Sogndal er vertskommune. Avtalen vart inngått i mars 2012 og vil bli revidert i 2015. I tillegg vert det gjeve noko samfunnsfagsundervisning av flyktningkonsulenten og Frivilligsentralen (i Gaupne).

Tenestetilbodet til *Norskopplæringa i Sogndal* er i hovudsak:

- Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for flyktningar busett i kommunen.
- Grunnskuleopplæring for vaksne.
- Oppdragsundervisning for arbeidsinnvandrarar som har behov for norskopplæring.

Per 1. januar 2015 var det totalt 14 deltagarar frå Luster i introduksjonsprogrammet. Fire flyktningar fekk hausten 2014 tilbod om grunnskuleopplæring for vaksne. Ein av desse slutta på grunn av flytting.

2.8 Utfordringar

- Ansvar og oppgåvedeling mellom ulike einingar er ikkje godt nok avklara og forankra.
- Mange tilsette må arbeide godt saman for at arbeidet med integrering skal lukkast.
- Auka tal flyktningar med ulike behov og forventingar. Dette krev mellom anna god informasjon, koordinering og felles forståing av regelverk og forvaltning.
- Avtalen om tenestekjøp frå Norskopplæringa i Sogndal er ikkje oppdatert.

2.9 Mål for perioden 2015-2019

- Utarbeide godt informasjonsmateriale på aktuelle språk (papir og elektronisk).
- All informasjon skal gjevest på eit enkelt språk slik at det vert forstått av mottakar.
- Avklare ansvar/oppgåvedeling og forankre arbeidet i heile kommuneorganisasjonen.
- Etablere og drifta faste møteplassar for aktuelle tilsette.
- Auke kompetansen innan relevante område for aktuelle tilsette.
- Vurdere etablering av eit eige innvandrar- eller flyktningråd for å sikre god dialog mm.
- Inngå ny avtale om tenestekjøp frå Sogndal kommune/Norskopplæringa i Sogndal.

3. Arbeidsinnvandring

3.1 Status

Innvandring har dei siste åra vore viktig for både Sogn og Fjordane fylke og Luster kommune. I Luster er det per 2014 301 innvandrarar. Innvandrarane representerer viktig arbeidskraft i svært mange verksemder, og berre to av kommunane i fylket ville hatt folketalsvekst i perioden 2004 – 2013 utan innvandring. Utan innvandring i denne perioden ville det vore 6474 færre innbyggjarar i Sogn og Fjordane. Utan innvandring ville Luster i denne perioden hatt nedgang i folketalet på om lag 80 personar. I følgje NAV Fylke er no kvar tiande tilsett i Sogn og Fjordane ein innvandrar. Om lag to tredeler av innvandrarane kjem frå EU.

Arbeidsinnvandrarane har dårlegare føresetnader enn norske arbeidstakrar når det gjeld språk og innsikt i samfunnet. Nasjonale erfaringar syner at fleirtalet returnerer til sine heimland, men mange ynskjer å bli buande (gjeld særleg sesongarbeidarar). Erfaringane i fylket er at arbeidsinnvandrarar som har vore her i fleire sesongar ofte blir verande. Ein faktor kan vere at dei opparbeider seg ulike rettigheiter. Arbeid, bustad og trivsel er likevel viktige faktorar for at flest mogleg skal bli verande.

For den einskilde arbeidsinnvandrar og for lokalsamfunnet er det viktig at arbeidsinnvandrarane og deira familiemedlemmer har høg yrkesdeltaking, og deltek i samfunnet på lik linje med befolkninga elles. Kjennskap til rettar og pliktar i arbeidslivet spesielt og i det norske samfunnet generelt, samt god kunnskap i norsk, er viktige føresetnader for å kunne delta på ulike arenaer. Samstundes må integreringsarbeidet tilpassast arbeidsinnvandrarane sine unike behov.

Avery Dennison NTP er den verksemda i Luster der flest arbeidsinnvandrarar arbeider. Ved NTP vert no engelsk meir og meir det vanlege arbeidsplass språket. Då vil sjølvsagt læring av norsk på arbeidsstaden bli liten, det vil då vere ekstra viktig med kurstilbod.

Kommunen har i liten grad lovfesta plikter i høve mottak, integrering mm. av arbeidsinnvandrarar (i motsetnad til flyktningar). Kommunen kan likevel velje å ta ei aktiv rolle i dette arbeidet. Luster har skular og barnehagar med gode røynsler i språkopplæring av innvandrarbarn.

Arbeidsinnvandrarar har ulike rettar i folketrygda avhengig av kva trygdeavtale Noreg har med den einskilde sitt heimland. For å ha lovleg opphold i Noreg kan ein vere medlem i folketrygda både som busett eller som arbeidstakar. Er ein busett i Noreg er ein som hovudregel medlem i folketrygda under føresetnad av at ein har lovleg opphold i landet. Som arbeidstakar i Noreg er ein pliktig medlem i folketrygda dersom ein har eit norsk arbeidsforhold eller studium med støtte frå Lånekassen. Når ein er pliktig medlem i folketrygda, omfattar trygdedekninga rett til alle typar ytingar og stønader etter folketrygdlova dersom vilkåra er oppfylte for den enkelte yting. Ved frivillig medlemskap kan trygdedekninga reduserast. Aktuelle lover og reglar om arbeidsinnvandring kan lesast [her](#).

Økonomisk stønad etter [Lov om sosiale tenester i arbeids- og velferdsforvaltningen](#) skal sikre at alle har nok midlar til forsvarleg livsopp hold. For å ha fulle rettar etter denne lova må ein ha lovleg opphold og fast bustad i Noreg. Personar som har lovleg opphold i Noreg har i utgangspunktet ikkje krav på individuelle tenester etter lova, med unntak av opplysing, råd og rettleiing. Avhengig av inngått trygdeavtale, kan ein person som ikkje kan syte for sitt eige livsopp hold ha rett til økonomisk stønad i naudsituasjon og midlertidig butilbod i høve til lova.

I praksis tyder dette at NAV må kartlegge den einskilde arbeidsinnvandrar sine rettar og behov dersom han/ho tek kontakt med NAV. Om vilkåra er til stades har ein arbeidsinnvandrar rett og krav på oppfølging på lik linje med norske borgarar i høve både statlege og kommunale tiltak og stønader.

Følgjande grupper har ikkje rett til gratis opplæring, men har plikt til å gjennomføre 250 timer opplæring i norsk og 50 timer samfunnskunnskap:

- Arbeidsinnvandrarar utanfor EØS/EFTA-regelverket, 16-55 år.
- Personar som kjem til landet på grunnlag av familiesameining med arbeidsinnvandrarar utanfor EØS/EFTA-området.

Kommunen har ikkje plikt til å leggje til rett for norskundervisning for arbeidsinnvandrarar utover dei som er nemnd over, men står fritt til å tilby andre grupper opplæring. Dei som har plikt til opplæring må betale for undervisninga sjølv. Norskopplæringa i Sogndal organiserer betal undervisning for dei som ikkje har rett til gratis opplæring, og desse har plikt til å gå opp til avsluttande prøver.

Vinteren/våren 2014 sette Adecco i samarbeid med Luster kommune i gang to kurs for utlendingar/arbeidsinnvandrarar som ynskjer å betre norsk kunnskapen sin. Det har vore god interesse for kursa og om lag 25 personar har delteke. Dei fleste av deltakarane på desse kursa er i arbeid hjå ulike verksemder i Luster, og kjem frå ulike land. I utgangspunktet skal deltakarane sjølve finansiere kurset, men ein del verksemder «sponsar» sine deltakarar.

3.2 Utfordringar

- Fast arbeid og sikker inntekt er grunnlaget for sikker økonomi, låneopptak mm. Arbeidsinnvandrarar har ofte ikkje hatt moglegheita til å spare opp den eigenkapitalen som finansinstitusjonane krev. Startlån vert stort sett nyttta som toppfinansiering for å dekke eigenkapitalkravet. (Det vart gjeve startlån til 3 søkjrarar i 2013 ingen i 2014).
- Svake ferdigheiter i norsk gjer det utfordrande for føresette å hjelpe barna med skulearbeid.
- Halde oversikt over og følgje opp dei som har plikt til å gjennomføre 300 timer opplæring.
- Tilby opplæring norsk og samfunnskunnskap som er tilpassa dei individuelle behova.
- Arbeidsmarknaden kan bli meir krevjande. Det vil og merkast for arbeidsinnvandrarane.
- God deltaking i sosiale, kulturelle og idrettslige aktivitetar. Gjennom å delta og ta ansvar i lokalsamfunna vil innvandrarane få betre kunnskap om både menneske og samfunn.

3.3 Mål for perioden 2015 – 2019

- Syte for god informasjon om økonomiske ordningar, startlån mm.
- Kommune/NAV skal ta ei meir aktiv rolle i arbeidet med integrering av arbeidsinnvandrarar.
- NAV bør ha oversikt over dei som har plikt til å gjennomføre 300 timer opplæring.
- Kommunen skal bidra til at det vert gjeve tilbod om opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Innvandrarane, verksemdene og kommunen bør saman finansiere dette. Det er ulike behov og det vil vere krevjande å ha opplegg som er tilfredsstillande for «alle». Luster kommune bør ta eit ansvar for å organisere dette.
- Lag og organisasjonar må vere medvitne på å «ta med» innvandrarar på ulike aktivitetar.

4. Flyktningtenesta

4.1 Status

Det formelle ansvaret for flyktningtenesta er lagt til NAV Luster og flyktningkonsulenten. Det er samstundes viktig at arbeidet med mottak og integrering av flyktningar vert ein del av oppgåveporteføljen/ansvaret til fleire kommunale einingar. I ei utvida tolking av omgrepene *Flyktningtenesta* ligg difor alle einingar som har definerte oppgåver i arbeidet med mottak og integrering (jf. kap. 2).

I tillegg til den kommunale flyktningtenesta er det særskilt viktig at frivillige lag/organisasjonar og privat næringsliv vert engasjert i arbeidet. Aktiv deltaking frå alle sektorane vil vere viktig for å lukkast.

Flyktningtenesta er kommunen sitt viktigaste mottaksapparat for flyktningar som kjem til Luster. Det er flyktningkonsulenten som har kontakt med IMDi (som gjer vedtak om bustadkommune). Før dei kan kome må bustad vere klargjort. Om praktisk mogleg vil flyktningkonsulenten møte flyktningen før han/ho kjem. Kartlegging, informasjon og rettleiding er her sentralt. Flyktningkonsulenten skal så snart som mogleg gje melding om busetting til tenesteområda *helse, skule og barnehage*.

Det bur per januar 2015 36 flyktningar i Luster og integrering er eit mangfaldig og omfattande arbeid. Det er viktig at den einskilde så raskt som mulig vert ein del av lokalsamfunnet både med tanke på språk, arbeid, skule og fritid, samt at han/ho vert sjølvstendig og kan ta i bruk eigne ressursar.

Flyktningkonsulenten er ansvarleg for at flyktningane så raskt som mogleg tek til på introduksjonsprogrammet og det er særskilt viktig at flyktningane får gode språkpraksisplassar. Dette har tidvis vore ei utfordring, samstundes som mange kommunale og private arbeidsplassar bidreg godt.

Flyktningtenesta og Frivilligsentralen samarbeider om *Lokal intro* kvar måndag (informasjon, språkopplæring, lokal samfunnskunnskap, bedriftsbesøk med meir). Frivilligsentralen arbeider aktivt med integrering, og hjelpar flyktningen med ulike aktivitetar på fritida som til dømes leksehjelp. Samarbeidet med Frivilligsentralen er regulert i ein eigen samarbeidsavtale.

NAV Luster har siste år arbeidt godt saman med nabokommunane i det interkommunale prosjektet *Eit arbeidsretta introduksjonsprogram* - som truleg held fram i ei litt anna form (det er uavklara frå NAV Fylke om prosjektet skal fortsetje i regi av NAV). Det er etablert eit godt samarbeidsforum som ein tener på i andre samanhengar. Luster deltek i prosjektet *Fleire kvalifiserte kvinner ut i arbeid*. Opplæringsavdelinga i Fylkeskommunen har vore aktivt med i planlegginga og omsorgscentra i Leikanger, Sogndal og Luster har stilt seg positive til deltaking. Det same har NAV i desse kommunane, og IMDi har løyvt prosjektmidlar. NAV Sogndal administrerer ei 50% prosjektstilling.

I NAV fylket sitt disponeringsbrev for 2015 står følgjande om innvandrarar:

Innvandrere

Mangel på tilstrekkelige kvalifikasjoner for å få eller stå i jobb kan være et stort hinder for mange brukere med innvandrerbakgrunn. NAV må samarbeide tett med kommunene for å få en bedre utnyttelse av det rettighetsbaserte norskopplæringstilbudet og den ordinære grunnopplæringen ved voksenopplæringen som gis gjennom kommunen. Tilbuddet kan eventuelt kombineres med tiltak i NAV for eksempel ved å kombinere norskopplæring og arbeidsrettede tiltak.

Introduksjonsordningen: Fylkene må sikres et tett samarbeid med kommunene om integreringsarbeid generelt, og introduksjonsordningen spesielt, og sørge for deltagelse i samarbeid om den enkelte bruker på et tidlig stadium av programmet. Det skal vurderes om arbeidsmarkedstiltak er hensiktsmessig og nødvendig for å nå mål om inntektsgivende arbeid for den enkelte deltaker på ethvert tidspunkt av programperioden. Det må dermed sikres at

hensiktsmessige arbeidsrettede tiltak i tilstrekkelig grad er tilgjengelige for og tilpasset deltagere i introduksjonsprogrammet.

Dette er viktige statlege føringer for NAV Luster i arbeidet med integrering av innvandrarar.

4.2 Utfordringar

- Det er krevjande å få gitt god nok informasjon når flyktningane kjem til kommunen.
- Det er mange konkrete og praktiske utfordringar som skal løysast – særleg den fyrste tida.
- Mykje skal på plass i høve bustad, barnehage, opplæring, språk-/arbeidspraksis mm.
- Frivillige sin innsats er svært viktig, men arbeidet kan bli betre avklara og koordinert.
- Private verksemder er viktig i høve språkpraksis og arbeid. Deira bidrag bør avklarast betre.
- Det formelle ansvaret for flyktningarbeidet er lagt til NAV Luster og flyktningkonsulenten har kontor der. NAV har samstundes ansvaret for ordinære NAV tenester (økonomiske ytingar mm.). Denne todelte rolla kan gje uklare grenser og negative utslag for hjelpearbeidet.

4.3 Mål for perioden 2015 - 2019

- Samarbeide med UDI/IMDi om at det vert skapt realistiske forventningar i flyktningmottak.
- Revidere og forbetra dei lokale rutinane for mottak av nye flyktningar.
- Utarbeide eige informasjonsmappe til alle flyktningar som blir busett.
- Hjelpe flyktningane til å følgje opp viktige rettar, plikter, fristar mm.
- Integrering av NAV sine tenester i flyktningarbeid, spesielt med tanke på arbeid og aktivitet.
- Klargjere skiljet mellom NAV sine roller i høve økonomiske ytingar og hjelpearbeidet.
- Avklare frivillige lag og organisasjonar sin innsats betre enn det som er situasjonen i dag.
- Avklare og avtale private verksemder sin innsats betre enn det som er situasjonen i dag.
- NAV skal arbeide aktivt med marknadsarbeid og vil i 2015 inngå avtale om fast kontaktperson i 4 private bedrifter for å betre relasjonen til bedriftene, slik at dei bruker NAV til rekruttering. Dette kan gjere det enklare å avtale arbeids- og språkpraksisplassar.
- God oversikt over behov for arbeidskraft, som vert lagt til grunn for arbeidsrettleiring.
- Betre støtte til verksemder og tettare oppfølgingsarbeid av dei som er i språkpraksis.
- Språk- og arbeidspraksis skal avsluttast med attest.
- Kartleggje og vurdere moglegheiter for eit opplegg med eigen «Vertsfamilie».

5. Bustad og busetjing

5.1 Status

Tilgjengelege bustader er ein føresetnad for å ta i mot flyktingar, og for at innvandrarar som kjem til kommunen får ein fast stad å bu. Det er difor viktig at kommunen har gjennomgangsbustader, men det er vel så viktig at det er mogleg å få leigd eller kjøpt bustader på den private marknaden.

Kommunen har 61 gjennomgangsbustader. Av desse høyrer 35 til stiftinga *Luster utleiegebustader*. Det er 41 gjennomgangsbustader i Gaupne og 5 på Hafslo. Desse vert tildelt av bustadtildelingsnemnda, som har representantar frå NAV, personal og organisasjon, helse og servicerøget.

Tilgjengelege bustader er ein knapp faktor. Særleg er bustader til større familar ei utfordring, noko som vert aktuelt ved familiesameining. I dag vert alle flyktingar busett i kommunale bustadar i Gaupne, men det bør vere aktuelt å busette flyktingar i Hafslo området. Samstundes er det viktig med nærliek til offentlege tenester og servicefunksjonar, som ein i stor grad finn i Gaupne. Busetting i område Hafslo vil likevel ligge nært bussrute som gjer det mogleg å reise til/frå Sogndal der opplæringstilbodet er, og ev. til Gaupne for NAV, helsestasjon, lege mm. Ved å utvide området for busetting til også å gjelde område Hafslo vil tilgangen på bustader auke.

Bustader til flyktingar vert og omtala i «Bustadsosial handlingsplan 2015 – 2019». I kapittel 4.6, som handlar om dagens situasjon og behov vidare i planperioden, står det følgjande:

«For å kunne følgje opp vedtak om å busette 10 – 15 nye flyktingar i året vil det vere avgjerande at ein kjem inn på den private bustadmarknaden. Dette behovet kjem i tillegg til nye kommunale bustader på «barnehagetomta». Ein vil difor tilrå at det vert etablert faste utleigekontraktar på (framleige) med private. I dette arbeidet må ein sjå på bustader i Gaupne og i område Hafslo. Bustadane må stå til disposisjon for flyktingar. Ei slik ordning har vorte nytta i andre kommunar med gode resultat. Ein vil på den måten få ein betre integrering i ordinære «bumiljø».

Mange av flyktingane må lære korleis det er å bu i norske bustader. Dei må få kunnskap om for eksempel lufting, innetemperatur, møblering, reinhald, avløp, avfallshandtering, varmekjelder osv. Dersom ikkje dette vert prioritert kan ein ende opp med for «hard» bruk av bustadane, med påfølgjande høge kostnadurar til vedlikehald. For å førebyggje dette og sikre ein god busituasjon er det viktig at flyktingane får god opplæring. Det er her truleg ikkje nok med litt informasjon når dei kjem.

Teknisk drift klargjer bustader til bruk og informerer om bruk av bustaden. Eininga hjelper og til med informasjon kring sortering av søppel og liknande. Det er eit mål å få på plass ein eigen vaktmeister som har eit særleg ansvar for flyktingar og innvandrarar.

I arbeidet med busetting vil det vere viktig at flyktingane får tildelt gjennomgangsbustad i ein tidsavgrenga periode. Ein må sikre at flyktingane tidleg startar planlegging av eigen bustadkarriere, der målet er at ein skal eige eller leige eigen bustad. Ved slik planlegging vil ein sikre betre gjennomstrømming i dei kommunale bustadene. Dette vil og vere god integreringspolitikk, fordi det føreset at flyktingane vert sjølvstendige på linje med andre innbyggjarar. Ved etablering i eigen bustad vil flyktingane få rettleiing og økonomisk gjennomgang frå bustadtildelingsnemnda og NAV.

I rapporten *Derfor blir vi her* (NIBR 2012:15) blir det slege fast at innvandrarar er like interessert i å eige bustad som andre: *Mange opplevde boligkjøpet som et vendepunkt. Da skjønte naboen og andre at innvandreren ville etablere seg på stedet og bli en av dem. For mange var kjøp av bolig inngangsbilletten til å bli inkludert.* Det vert vidare vist til at fleire innvandrarar har opplevd problem med å få banklån på grunn av sikkerheit og krav til eigenkapital. Det er liten kjennskap til startlån, bu-

støtte og anna tilrettelegging for bustadkjøp frå Husbanken. Rapporten peiker og på at det er døme på forskjellsbehandling på leigemarknaden. Når uteigar høyrer aksent blir ikkje leigetakar vurdert. For å hindre dette er nettverk og lokale referansar avgjerande.

5.2 Utfordringar

- Kommunen har tidvis manglande bustadkapasitet i områda Gaupne og Hafslo.
- For lite sirkulasjon i kommunale bustader, og for dårlige rutinar i høve dette.
- Flyktningar blir buande i kommunale utlegebustader utover ein tidsavgrensa periode.
- Forventningar om ansvaret for å kjøpe eller leige eigen bustad er ikkje klare nok.
- Bustadsituasjonen gjer at nokre vert busett slik at det vert lang gåavstand til barnehage.
- Mange har behov for auka bukompetanse.
- Krevjande for innvandrarar å finansiere kjøp eller leige av eigen bustad.

5.3 Mål for perioden 2015 - 2019

- Flyktningar vert busett i områda Gaupne og Hafslo.
- Busetjing nær barnehage ved behov og i den grad det er mogleg og ledig bustadkapasitet.
- Større grad av sirkulasjon i kommunale utlegebustader.
- Flyktningar bør vere busett i eigen bustad (eigd eller leigd) innan 5 år etter busetting.
- Arbeide systematisk med bustadkarriere-planlegging for flyktningar med sikte på at dei skal etablere seg i eigen eigd eller leigd bustad når butid i kommunal bustad er avslutta. Som ein del av dette skal det informerast om aktuelle økonomiske verkemiddel (t.d. startlån).
- Ved behov kan kommunen leige private bustader og leige ut til innvandrarar (framleige).
- Gjennomføre bustadkurs for nykomne flyktningar og gje tilbod om hjelp og rettleiing.
- Etablere eigen burettleiar/vaktmeister med særleg ansvar for rettleiing av flyktningar.
- Styrke oppfølging i bustad for å sikre tilstrekkeleg opplæring slik at den enkelte kan ivareta seg sjølv og bustaden på ein god måte (reinhald, elektrisitet/brannfare, avfall m.m.).

6. Helsetenester

6.1 Status

Helsetenesta følgjer tilrådingane som rettleiaren *Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger og familiiegjenforente gir* (IS-1022). Målet med tenesta er at flyktningar skal få nødvendig somatisk og psykisk helsehjelp. Helsetenesta i kommunen skal tilby kvalitativt gode og likeverdige tenester til alle, uavhengig av etnisitet og kulturell tilknyting. Helsetenesta sine hovudoppgåver er:

1. Helsekartlegging av nykomne flyktningar og familiesameinte, med særleg vekt på:
 - Undersøking av smitteførande sjukdom, t.d. tuberkulosekontroll
 - Kartlegging av psykisk helse med særleg vekt på personar med krigsopplevingar og personar utsette for traume, tortur, valdtekst.
2. Oppfølging og behandling:
 - Gi helsehjelp til personar med fysiske og psykiske helseproblem. Tilvise til spesialisthelsetenesta. Tverrfagleg samarbeid og koordineringsansvar for busette flyktningar der det er nødvendig.
 - Helsestasjonslegen har per i dag ansvar for 1.gongsundersøking/ helsekartlegging av overføringsflyktningar og familiesameinte. Inntil personen har fått fastlege kan vedkommande få helsehjelp av den legen vedkommande ynskjer.
3. Tuberkulosekontroll av flyktningar, familiesameinte og arbeidsinnvandrarar:
 - Alle personar frå land med høg frekomst av tuberkulose, og som skal opphalde seg i Noreg i meir enn 3 månader, har plikt til å gjennomgå tuberkuloseundersøking kort tid etter ankomst til landet.
4. Helsefremjande og førebyggjande arbeid:
 - Undervisning, informasjon og rettleiing om:
 - Smitteførande sjukdom
 - Prevensjon
 - Kosthald, fysisk aktivitet og livsstilsjukdom
 - Psykisk helse
 - Kjønnslemlesting, vald
 - Foreldrerettleiing i forhold til barn som har opplevd krig, flukt.
 - Alle barn som er busette i kommunen skal ha tilbod om oppfølging i tråd med det anbefalte programmet for helsestasjon og skulehelsetenesta.
5. Tverrfagleg samarbeid:
 - Flyktningar kan ha store og samansette helseproblem som krev eit godt tverrfagleg samarbeid og koordinering av ulike tenester. Dei har, på lik linje med andre, rett til personleg koordinator og individuell plan.

Helsefremjande og førebyggjande arbeid

Flyktningar og familiesameinte kan ha mange helseproblem som også er vanlege i den etnisk norske befolkninga. I tillegg kan dei ha ein del plager som ikkje er vanlege hjå norskfødde. Psykiske lidinger og infeksjonssjukdomar førekjem oftare hjå flyktningar enn elles i befolkninga. Enkelte nyankomne har også seinskadar av feilbehandla sjukdom eller helseplager og ubehandla sjukdom som skuldast dårlig tilgang på helsetenester. Nyare rapportar viser at det er betydelege ulikskapar i helse mellom majoritetsbefolkninga og innvandrarar og at flyktningar som kjem til Norge har auka risiko for å utvikle livstilssjukdomar som diabetes, overvekt og hjerte/kar sjukdomar.

Kjønnslemlesting av jenter og kvinner som er busette i Norge er forbode ved lov. Dette er helsekadelege inngrep. For å førebygge denne praksis og fange opp dei som treng helsehjelp som følge av slike inngrep, er det bestemt at helsestasjon- og skulehelsetenesta skal tilby samtale og underlivsundersøking på 1. og 5. trinn og på ungdomsskuletrinnet. Målgruppa for dette tilbodet er foreldre og jenter med bakgrunn frå dei aktuelle land som praktiserer kjønnslemlesting.

Minoritetsbefolkninga er heterogen og har ulike behov i møte med helsetenesta. Dette gjer det nødvendig å sjå dei individuelle behov pasientane har. Helsetenesta skal kartlegge, diagnostisere og behandle sjukdomar. Helsetenesta skal ha fokus på det førebyggande helsearbeidet gjennom individuell informasjon og rettleiing, samt gjennom undervisning og informasjonsarbeid til grupper.

Smittevern

Førekomsten av alvorleg smittsam sjukdom hjå flyktningar, familiesameinte og innvandrarar speglar førekomensten i heimlandet. På bakgrunn av dette, personen sin aktuelle allmenntilstand og eventuelle symptom, kan det vere aktuelt å tilby undersøking for visse sjukdomar, t.d. Hiv og Hepatitt B og C. Dette er frivillige undersøkingar. Alle er likevel pliktige til å la seg undersøke for tuberkulose. Tuberkulosescrreening er eit omfattande arbeid. Det kan vere spesielt utfordrande for helsetenesta å få kjennskap til arbeidsinnvandrar som også skal til tuberkulosescrreening. Helsesøsterenesta har fått delegert ansvaret for gjennomføringa av tuberkulosescrreening frå kommuneoverlege/helsesjef.

Psykisk helse

Flyktningar er i risiko for utvikling av psykiske plager. Mange er ikkje kjent med vår vestlege behandlingsmodell og i mange kulturar er psykisk helse tabu å snakke om. Det gjer at mange som slit med psykiske problem ikkje ynskjer tilvising til psykiatrisk behandling eller sluttar etter kort tid med behandling. Det er eit langvarig og ressurskrevjande arbeid å ufarleggjere og etablere eit psykiatritilbod som denne gruppa vil kunne gjere seg nytte av.

Barn

Mange flyktningbarn har vore utsette for store påkjenningar. Dei kan ha opplevd krig, traume, tap av familie og nettverk. Foreldre kan vere prega av traumatiske hendingar og kan ha nedsett evne til å vere gode nok omsorgspersonar. Barn av overføringsflyktningar er i ei risikogruppe. Helsekartlegging kan avdekke utfordringar i forhold til omsorgsevne hjå dei mest traumatiserte foreldra.

I samband med familiesameining er det viktig å vere merksame på at ein familie som over tid har vore splitta, kan ha utfordringar ved sameining, både kulturelt, erfarings- og forventningsmessig. Barn kan føle nye omsorgspersonar som framande. Det kan for enkelte vere behov for førebyggande eller oppfølgjande psykososiale helsetiltak. Det kan vere nødvendig med tett oppfølging både i forhold til praktisk tilrettelegging i heimen og rettleiing i høve foreldrerolla.

Det er viktig at helsetenesta og flyktningkonsulent/Nav kan samarbeide om dette og samtidig kunne samarbeide med andre instansar som PPT, skule/barnehage, BUP og barnevernstenesta.

6.2 Utfordringar

- Flyktningar kan ha hatt vonde opplevelingar og kan vere utsett for psykiske og fysiske lidingar.
- Tilbod om psykisk helsehjelp vert i liten grad brukt.
- Auka risiko for å utvikle livsstilsjukdomar som diabetes, overvekt og hjerte/kar sjukdom.
- Kulturelle skilnadar og ulik kunnskap om helsestell, eiga helse, livsstil, hygiene, kosthald mm.
- Samhandling mellom ulike einingar i oppfølging av personar som slit med psykiske plager.
- Å få etablert tidleg hjelpe på lågast mogeleg nivå til sårbare familiar, samt å styrke omsorgskompetansen til føresette.
- Å få kjennskap til og få arbeidsinnvandrarar inn til tuberkulosekontroll på helsestasjonen.

6.3 Mål for perioden 2015 - 2019

- Oppretthalde eit godt og likeverdig helsetilbod for innvandrarar og flyktningar som oppheld seg i Luster kommune, med særleg fokus på dei spesielle helseutfordringane flyktningar har.
- Legge til rette for og oppmode til bruk av lågterskeltilbod innan psykisk helse.
- Betra kunnskap om samanhengar mellom livsstil (aktivitet, kosthald, hygiene mm.) og helse.
- Få flest mogleg arbeidsinnvandrar inn til tuberkulosekontroll på heltestasjonen.

7. Barnehagetilbod

7.1 Status

Flyktningar vert omfatta av det etablerte barnehagetilboden som vert gjeve i kommunen. Etter barnehagevedtektene – gjeldande frå 1. januar 2015 – er barn av flyktningar prioriterte ved opptak til barnehageplass. Berre barn med nedsett funksjonsevne og barn som grunna sosiale eller språklege tilhøve treng barnehageplass, har høgare prioritet, jamfør § 6 *Prioriteringsrekkefølgje ved opptak*: «c) Barn av flyktningar, ev. minoritetsspråklege med særleg trøng for norskopplæring.». Dei føresette må søkje om barnehageplass etter dei fristane som gjeld.

Prioritering av barnehageplass for barn av flyktningar er eit viktig ledd i integreringsarbeidet. Både dei vaksne og barnet vil tene på at barnehagetilboden raskt vert sikra. I barnehagen vert barnet sosialisert og integrert og får tilgang til eit norsk språkmiljø med systematisk språkopplæring i samspel med dei andre barna. Også med tanke på utfordringane ved skulestart, er det særskilt viktig at barn av flyktningar går i barnehage. Å byrje på skulen utan eit grunnlag i norsk, fører fort til at elevane får problem med den faglege progresjonen og får redusert læringsutbyte av undervisinga.

Tilbod om barnehageplass gjer dessutan at føresette – og da særleg kvinner – får auka moglegheit til å delta i introduksjonsprogram og språkopplæring. Det er difor eit uttalt mål at barna byrjar i barnehage snøgt etter at flyktningfamilien er busett i kommunen.

Barn av flyktningar har fått tilbod om barnehageplass i Gaupne (flyktningar er så langt busett i Gaupne). Gjennom tilskot til tiltak for å betre språkforståinga blant minoritetsspråklege barn, har barn av flyktningar og arbeidsinnvandrarar i fått styrka språkstøtte- og oppfølging. Kommunen har i tillegg til desse årlege tilskota til språkstøtte, også fått eingongstilskot for barn av flyktningar, det såkalla barnehagetilskotet. Dette tilskotet har vorte disponert som ein del av den samla flyktningøkonomien.

Per januar 2015 er det 5 barn av flyktningar i Gaupne barnehage, jamfør tabellen nedanfor. Til samanlikning er det også oppført tal barn av arbeidsinnvandrarar i Gaupne barnehage.

Gaupne barnehage	2011	2012	2013	2014	2015
Barn av flyktningar	0	2	3	7	5
Barn av arbeidsinnvandrarar	0	4	5	3	3

I tillegg har det kvart år sidan 2011 vore totalt 1-2 barn av arbeidsinnvandrarar fordelt på Luster barnehage, Indre Hafslo barnehage, Gamlestova og Hafslo barnehage.

Arbeidsinnvandrarar søker barnehageplass på lik linje med andre føresette og barna får tildelt plass i den krinsen der dei føresette bur. Barn av arbeidsinnvandrarar kan også få styrka språkopplæring i periodar gjennom eigne tiltak for å styrka språkforståinga på same måte som barn av flyktningar. I byrjinga er det vesentleg at barn i både desse gruppene kjerner seg trygge. For barna som har lite eller ingen norskkunnskapar, er nærliek og omsorg nøkkelen for ein god start.

Barnehagen skal verne om identiteten til barna. Innleving og forståing for eigen og andre sin kultur, har stor tyding både for norske barn og for barn med ein annan kulturell og språkleg bakgrunn. I tillegg til å vere ein grunnleggjande arena for barna si språkutvikling, er barnehagen også ein sentral arena som kontaktskapar for barnet så vel som foreldra overfor norske familiær.

Det er av stor tyding for integreringa at minoritetsspråklege barn tidleg vert språkkunnige på norsk. Difor er det vesentleg at det er gode rutinar og system for tidleg innsats når barn byrjar i barnehagen og har manglande dugleik i norsk. I dag vert det gjeve støttetiltak i periodar, men det bør vurderast

om ikkje omfanget og systematikken i språklæringa bør vera meir omfattande og at barnehagane skal få styrka ressursane i den første perioden etter at dei har teke imot eit nytt barn av flyktningar eller barn av arbeidsinnvandrarar med minoritetsspråkleg bakgrunn. Det bør også leggjast vekt på å få til faste kanalar for erfaringsutveksling mellom barnehagane når det gjeld vellukka praksis kring språkutvikling. Eit tredje språktiltak vil vera periodevis bruk av tospråkleg assistent der dette er praktisk mogleg å få til og ein har naudsynt kompetanse internt i kommunen.

I tillegg bør det arbeidast for tettare kommunikasjon mellom barnehage og skule om kva språknivå og omgrep som er naudsynt for at barna skal få ein smidig og god skulestart. I dette biletet er også samordning av det tverrfaglege arbeidet viktig, til dømes med skulefysioterapeuten i kommunen.

Ved start i barnehagen er det viktig å informere dei føresette om rutinane i barnehagen, til dømes bringing og henting, klede, mat med meir. Barnehagen nyttar ofte tolketenester som ein del av informasjonsarbeidet til føresette. Elles er all skriftleg informasjon om barnehage på norsk. Ei utfordring er at barna fort lærer seg norsk medan føresette heng litt etter. Ein nær og klar dialog mellom barnehage og heim er avgjerande for trivsel og godt samarbeid om utviklinga til barnet.

Barnehagen har erfart at føresette treng hjelp til å søkja om barnehageplass, og denne hjelpa har dei fått frå barnehagekonsulenten Utover dette har føresette vore handsama på lik line med andre med nytt barn i barnehage. Det må vurderast om informasjonsarbeidet i starten kan gjerast betre.

7.2 Utfordringar

- Barnehagetilsette veit ikkje nok om kven som har ansvar for kva når det gjeld praktisk informasjon til flyktningfamiliane.
- Det har ikkje vore definert/klargjort kva tidleg innsats inneber for barn av flyktningar eller arbeidsinnvandrarar når det gjeld norskopplæring i barnehage.
- Samarbeid med heim om praktiske rutinar og informasjon om det som skjer i barnehagen
- Å kjenne nivået på språkkunnskapen, særleg til barn av arbeidsinnvandrarar. Ved fleire høve oppdagar barnehage/skulen at barna manglar mange grunnleggjande omgrep på norsk.
- Barnehagane har sett inn ulike tiltak men det har vore lite erfaringsutveksling og drøfting av korleis forbetra språkopplæringa for barn av flyktningar og arbeidsinnvandrarar.
- Busskorrespondansen med Sogndal gjer det tidvis vanskeleg å rekke henting i barnehagen.
- Einskilde barn startar seint i barnehagen og dette forseinkar språkutviklinga. Det er difor vesentleg å informere innvandrarfamiliarar tidleg om nytta av å gå i barnehage.

7.3 Mål for perioden 2015 - 2019

- Betre informasjon gjennom informasjonsbrosyre om barnehage på fleire språk.
- Barn av flyktningar og barn av arbeidsinnvandrarar bør byrje i barnehagen så snøgt som mogleg etter busetjing. Aktuelle skal infomerast tidleg og godt om barnehagetilbodet.
- Barn av flyktningar skal prioriterast høgt te ved barnehageopptak, jf. vedtekten. Same prioritering skal vurderast for barn av arbeidsinnvandrarar med låg dugleik i norsk.
- Etablere faste rutinar og organisering for norskopplæring i barnehage for barn av flyktningar og arbeidsinnvandrarar.
- Vurdere tiltak som gjer det enklare for flyktningane å hente barn i barnehage.
- Definere behov og vurdere høgre ressursinnsats til språkstimulering i barnehagen for barn av flyktningar og barn av arbeidsinnvandrarar med manglande dugleik i norsk.
- Styrke dei tilsette i barnehagen sin kompetanse når det gjeld språkutvikling i norsk for minoritetsspråklege barn, dette gjeld særleg omgrepsslæring.
- Prøve ut periodar med tospråkleg assistent ovanfor barn av flyktningar.
- Betre samarbeidet mellom barnehage, flyktningtenesta, helsetenesta, skule og flyktningbarn.
- Betre samarbeidet med føresette og i større grad involvere heimane i arbeidet.

8. Grunnskuleopplæring og introduksjonsprogram

8.1 Status

8.1.1 Grunnskuleopplæring for barn

[Opplæringslova](#) fastset retten til opplæring for alle barn som er busett i Norge, formulert slik.

§ 2-1. Rett og plikt til grunnskoleopplæring

Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentleg grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter. Plikten kan ivaretakast gjennom offentleg grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarende opplæring.

Retten til grunnskoleopplæring gjeld når det er sannsynleg at barnet skal vere i Noreg i meir enn tre månader. Plikta til grunnskoleopplæring byrjar når opphaldet har vart i tre månader.

Departementet kan i særlege tilfelle frita elevar frå denne plikta.

Kommunen skal tilby opplæring til alle barn om det er sannsynleg at barnet skal bli i Noreg i meir enn 3 månader. Barn som har budd i Norge i 3 md. eller meir, har plikt til opplæring. All erfaring tilseier at eit godt utvikla språk er første bod for ei vellukka integrering. Det er difor viktig å setje i verk tiltak så tideleg som mogleg i skueløpet. For føresette er også skulen ein viktig arena for samhandling med andre og ei kjelde til mykje informasjon om norsk samfunnsliv.

Når nykomne og andre minoritetsspråklege elevar med dårlige ferdigheiter i norsk flyttar til kommunen, er særskilt norskkopplæring det første tiltaket som vert sett inn. For å avgjere om ein elev har rett til særskilt språkkopplæring etter § 2-8, må skulen kartlegge eleven sine ferdigheiter i norsk og føreta ei vurdering av kva språkkopplæring eleven vil ha best nytte av. Korkje opplæringslova eller forvaltningslova krev at det ligg føre ein søknad om særskilt språkkopplæring, men føresette skal få høve til å uttale seg før vedtak vert fatta. Det er ingen plikt til å ta i mot særskilt språkkopplæring.

Målet med særskilt språkkopplæring er at eleven så raskt som mogleg får gode ferdigheiter i norsk. Når eleven har tilstrekkelege kunnskapar i norsk til å kunne følgje den ordinære opplæringa, opphører rettane etter § 2-8. Den einskilde skule avgjer sjølv kva læreplan som skal følgjast. Læreplanen i grunnleggjande norsk for språklige minoritetar eller den ordinære planen i norsk med naudsynte tilpassingar. Skuleåret 2014/15 hadde 20 elevar enkeltvedtak om særskilt norskkopplæring. Dette er noko høgare enn gjennomsnittet dei seinare åra.

Tal innvandrarbarn per skule har vore slik tilbake til 2011:

Skule	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Gaupne Barneskule	6	6	5	9
Luster ungdomsskule	0	2	1	4
Hafslo barne- og ungdomsskule	5	4	3	2
Solvorn oppvekstsenter	1	1	0	0
Indre Hafslo oppvekstsenter	0	0	2	2
Jostedal oppvekstsenter	0	0	0	0
Luster oppvekstsenter	0	1	2	2
Skjolden oppvekstsenter	0	0	2	1
Sum Luster kommune	12	14	15	20

Før eit vedtak om særskild norskkopplæring, må kommunen kartlegge kva dugleik eleven har i norsk.

Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skulen.

Kommunen har utarbeidd gode rutinar for kartlegging av norskkunnskapar, søknad, tilråding og einskildvedtak. Dei siste fem åra har alle skular, med Jostedal oppvekstsenter som unnatak, hatt elevar som har hatt trøng for særskild norskopplæring. Det har vore flest elevar ved Gaupne skule.

Hovudforklaringsa er at skulebarn av flyktningar anten byrjar på Gaupne skule eller Luster ungdomsskule når dei byrjar på skulen. Her får elevane tilbod om intensiv norskopplæring. Om elevane har ein til ein undervisning eller gruppeundervisning, kjem an på kor mange elevar som kjem samstundes. Gaupne skule har gode erfaringar med begge delar, men gruppeundervisning gjer det lettare å leggje til rette for naturlege kommunikasjonssituasjonar. Det viktigaste er at ein tek omsyn til eleven sitt utgangspunkt og tilpassar undervisninga.

Barn av arbeidsinnvandrarar går på skule i den krinsen der dei føresette er busett. I snitt har barn av arbeidsinnvandrarar med rett til særskild norskopplæring fått innvilga to-tre timer i veka. På same måte som i barnehage, er det generelt viktig med mykje språkstimulering tidleg. Då er det større von om at eleven seinare kan følgje den vanleg undervisinga i klassen.

Skuleåret 2014/15 er 13 nasjonalitetar representert i elevgruppa ved Gaupne skule. For skulen er det viktig å nytte dette mangfaldet som ein ressurs. Auka forståing for det fleirkulturelle samfunnet er då også eitt av måla på utviklingsplanen til skulen. Annakvart år vert det skipa til internasjonal dag ved Gaupne skule. Dette er eit tiltak som har vore vellukka og som bør vidareførast og vidareutviklast.

Det første møtet med nye foreldre med minoritetsspråkleg bakgrunn vert som regel alltid gjennomført med tolk (oftast telefontolk). Det er viktig at dei føresette får informasjon om skulen, rutinar og reglar, fag, innhald og timeplanar på sitt eige morsmål. I tillegg er det viktig at dei føresette får nytte morsmål når dei skal orientere skulen om eleven og heimen sine ynskje, behov og forventningar. Ved Gaupne skule fungerer rektor som kontaktperson den første tida, kanskje heile det første skuleåret, men etter kvart går tek kontaktlærarane til barna over samarbeidet heim-skule.

8.1.2 Grunnskoleopplæring for vaksne

Opplæringslova fastsett retten til grunnskoleopplæring for vaksne, formulert slik i § 4-A-1:

Dei som er over opplæringspliktig alder, og som treng grunnskoleopplæring, har rett til slik opplæring, så langt dei ikkje har rett til vidaregåande opplæring etter § 3-1. Retten til opplæring omfattar til vanleg dei faga ein treng for å få vitnemål for fullført grunnskoleopplæring for vaksne. Opplæringa skal tilpassast behovet til den enkelte. Opplæringa og undervisningsmateriellet er gratis.

Mange framandspråklege har mangefull grunnskuleutdanning frå heimlandet. Norskopplæringa i Sogndal tilbyr opplæring i grunnskolefaga norsk, matematikk, engelsk, naturfag og samfunnsfag. Det vert lagt opp til et 2-årig eksamensretta løp basert på deltakarane sine føresetnadurar.

Norskopplæringa i Sogndal organiserer i tillegg grunnskuletilbod som ikkje er eksamensretta. Mange har behov for opplæring i grunnleggjande ferdigheter før dei kan følgje eit eksamensretta løp. Dette er tilbod som må tilpassast særskild ut frå føresetnadane til deltakarane, og det vil for nokre vere eit langt løp før dei har den nødvendige grunnkompetansen.

Den vaksne (ev. verje) må sende ein søknad til Luster kommune om å få grunnskoleopplæring etter § 4A-1. Søkjaren må oppfylle tre vilkår: 1) vere over opplæringspliktig alder 2) ikkje ha rett til

vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 3-1 og 3) trengje grunnskule-opplæring. I tillegg må søkeren ha lovleg opphold i Noreg. Kommunen har rettleiingsplikt overfor søker, jf. forvaltningsloven § 11. Tilbodet om grunnskuleopplæring vert gjeve av norskopplæringa i Sogndal.

Punktet «treng grunnskuleopplæring» er det mest skjønsmessige vilkåret i lovteksten ovanfor. Kommunen må konkret ta stilling til om søkeren faktisk har trøng for grunnskuleopplæring. I vurderinga skal det leggjast vekt på dei uttalte behova søkeren har, men søkeren si vurdering kan ikkje utan vidare vere avgjerande for om vedkomande har krav på opplæring. Når det gjeld behovet vaksne flyktningar eller arbeidsinnvandrarar har for grunnskuleopplæring, må dette vurderast etter dei behov ho eller han har etter norske forhold i dag. Her må kommunen vurdere likeverdet i søkeren si opplæring etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Kommunen skal også sjå på kva grunnskuleopplæring den vaksne eventuelt har motteke tidlegare og korleis denne var. For personar som har fått godkjend tilsvarande grunnskuleopplæring frå eit anna land kor engelsk ikkje inngår i fagkrinsen kan den vaksne ha rett til dette, dersom ho eller han treng engelsk vidare.

Kommunen kan ikkje krevje at søkeren må ha kompetanse i norsk på eit gitt nivå for å ha rett til grunnskuleopplæring etter § 4A-1. Grunnskuleopplæringa kan innehalde opplæring i norsk, også særskild språkopplæring i faget norsk, dersom dette er naudsynt for at den vaksne skal få eit forsvarleg utbyte av opplæringa. (*Rundskriv Udir –3 – 2012*).

I januar 2015 er det 3 flyktningar frå Luster som tek grunnskuleopplæring. Avtalen Luster har med Sogndal om tenestekjøp frå Norskopplæringa regulerer ikkje grunnskuleopplæring for vaksne. Ein slik avtale må på plass slik at faglege, juridiske og økonomiske forpliktingar frå både hald er avklara.

Meistring av grunnleggjande grunnskuleferdighiter vil vere ein viktig føresetnad for heile framandspråkgruppa med tanke på vidare utdanning/jobb/samfunnsliv. Behovet for innsats på dette området vil truleg auke i tida framover. Dette på grunn av utviklinga ein ser i høve tal framandspråklege med mangefull grunnskoleutdanning som har kome og vil kome til Luster i åra framover.

Vaksne framandspråklege kan og søkje om spesialundervisning, og denne rettigheita er formulert slik i opplæringslova § 4-A-2 *Spesialundervisning på grunnskolens område*:

Vaksne som ikke har eller ikke kan få tilfredstillande utbytte av det ordinære opplærings-tilbodet for vaksne, har rett til spesialundervisning. Vaksne som har særlege behov for opplæring for å kunne utvikle eller halde ved like grunnleggjande dugleik, har rett til slik opplæring.

Ei sannsynleg utvikling vil vere at fleire av dei framandspråklege vil søke spesialundervisning etter kvart som det vert avdekka ulike lærevanskar i denne gruppa. Utfordringar her er å ha nødvendige kartleggingsreiskapar og kompetanse for å avdekke særskilde behov. Dette er utfordringar som det også vert arbeidd med nasjonalt.

8.1.3 Introduksjonsordninga/-programmet

Introduksjonsordninga følgjer av Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrarar (Introduksjonslova). Føremålet med denne lova er å styrke nykomne innvandrarar sine moglegheiter for deltaking i yrkes- og samfunnslivet, og deira økonomiske sjølvstende. Introduksjonslova er så sentral/viktig at den er lagt ved som eige vedlegg 12.1 til strategien.

Introduksjonsordninga gjeld nykomne innvandrarar mellom 18 og 55 år som har fått opphaldsløyve og har behov for grunnleggjande kvalifisering, og som er busett i ein kommune etter særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen. Med *nykomne* vert meint den som har vært busett

i ein kommune i mindre enn to år. Butida i landet før første busetting i ein kommune, til dømes i asylmottak, vert ikkje rekna med.

Introduksjonslova innebar ei stor reform for kommunen sitt arbeid med nykomne innvandrarar då ho vart vedteken. Frå 1. september 2004 regulerte den introduksjonsprogrammet, og den 1. september 2005 vart dei nye reglane for opplæring i norsk og samfunnskunnskap teke inn i lova.

Introduksjonslova fastset retten til opplæring for vaksne flyktningar busett i Norge. Rett til opplæring tyder at opplæringa skal vere gratis. Plikt til å gjennomføre opplæring tyder at ein må gjennomføre totalt 600 timer (550 timer norsk og 50 timer samfunnsfag) for å få permanent opphaldsløyve. Lova fastsett med andre ord at deltaking i introduksjonsprogrammet er ein rett og ei plikt. Det tyder at einskildindivid ikkje kan la vere å delta i slike program dersom dei ynskjer å være busett i Noreg.

Om deltakarar har bruk for meir opplæring kan dei ta ut inntil 2400 timer ordinære norsktimar. Det må ligge ei pedagogisk vurdering til grunn for å ta ut så mange timer, og det må gjerres innan 5 år. Dette skal sjåast i samanheng med den individuelle planen og målet må være realistisk. Introduksjonsprogrammet kan forlengast med inntil eit år når særskilde grunnar tilseier det.

Nokon har krav på gratis norskopplæring frå kommunen, medan andre må betale for undervisninga. Tabellen under frå IMDi syner kva grupper som har rett og/eller plikt til norskopplæring:

Personkrets	Rett	Plikt	Gratis	Tal timer
1) Dei som har fått asyl, opphold på humanitært grunnlag og familiesameinte med disse gruppene og dei med kollektivt beskyttelse, 16–55 år.	Ja	Ja	Ja	600 timer (550 timer norsk og 50 timer samfunnskunnskap). Ved behov opp til 2400 norsktimer i tillegg.
2) Familiesameinte med norske og nordiske borgarar busett i Norge, 16–55 år.	Ja	Ja	Ja	
3) Personer frå gruppe 1) eller 2) i alderen 55–67 år.	Ja	Nei	Ja	
4) Arbeidsinnvandrarar utanfor EØS-/EFTA-regelverket, 16–55 år.	Nei	Ja	Nei	300 timer (250 timer norsk og 50 timer samfunnskunnskap)

Jf. også: <http://www.imdi.no/no/Norskopplaering/Rett-og-plikt-til-norskopplaring/Hvem-har-rett-og-eller-plikt-til-opplaring/>

Kommunen har ikkje plikt til å leggje til rette for norskkundervisning for personar som ikkje har rett eller plikt til norskopplæring, men står fritt til å tilby også desse gruppene opplæring. Å ha rett til norskopplæring betyr at personen har krav på gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap frå kommunen han/ho er busett i. Å ha plikt til norskopplæring tyder at personen må ha gjennomført lovpaagd opplæring for å kunne søke om permanent opphaldsløyve eller statsborgarskap i Norge.

Det skal utarbeidast ein individuell plan for dei som skal delta i introduksjonsprogrammet. Bakgrunn frå heimlandet og den individuelle planen er avgjerande for korleis opplæringa skal gjennomførast. Nordland fylkeskommune har utarbeidd ein samla oversikt over rettar og moglegheiter for norskopplæring til ulike grupper. Denne oversikta er informativ og er vedlagt som vedlegg 12.2.

Innvandrarar som har rett og plikt eller berre plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, kan i nokre tilfelle få fritak frå plikta når dei søker om permanent opphaldsløyve eller norsk statsborgarskap. Personer med følgjande dokumentasjon kan søke om fritak frå plikt til opplæring:

- bestått språkprøve – Norskprøve, nivå A2 både munnleg og skriftlig eller
- gjennomført opplæring i norsk opplæring, og der det er sett karakter i faget, eller

- gjennomført studiar i norsk på universitets- eller høgskulenivå i Noreg eller i utlandet tilsvarande 30 studiepoeng, eller
- at deltakar fyller inntakskrav for norsk for universitet eller høgskule

Kommunen sitt ansvar og organisering:

Introduksjonslova legg ansvaret for å tilby introduksjonsprogram til kommunen. Om ein ser vekk frå familiesameinte, er det berre personar som er busett i kommunen gjennom avtale med IMDi, som er omfatta av personkretsen til introduksjonsprogrammet. Samarbeidet mellom kommune og NAV om introduksjonsordning for nykomne innvandrarar er skildra i eige [rundskriv \(A-27/2007\)](#). Rundskrivet gir ei god skildring av ansvar, oppgåver og oppgåvedeling og er vedlagt som [vedlegg 12.3.](#)

Introduksjonslova legg eit eige ansvar på kommunane for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarar. Kommunen skal så snart som mogleg, og seinast innan tre månader etter busetting i kommunen eller etter at krav om deltaking blir sett fram, leggje til rette introduksjonsprogram til personar som vert omfatta av rett og plikt til deltaking. Kommunen si plikt gjeld ikkje personar som har avbrote eller avvist deltaking i introduksjonsprogrammet.

Personar som flytter frå den kommunen han/ho er busett i etter avtale, har ikkje rett til å delta i program i tilflyttingskommunen. Mange av dei klagane på avslag på introduksjonsprogram som vert handsama hjå fylkesmennene, gjeld personar som har fått avslag på program i tilflyttingskommunen. Det er difor viktig at deltakarar som planlegg flytting vert informert om desse konsekvensane.

Luster kommune kjøper grunnskuleopplæring for vaksne frå Sogndal kommune. Tilboden vert gjeve av Norskoplæringa i Sogndal, som er ansvarleg for kartlegging, tilrettelegging og gjennomføring av opplæringa. Dei som er omfatta av rett og plikt til deltaking, har plikt til å gå opp til avsluttande prøve. Alle som deltek i norskoplæring skal ha individuell opplæringsplan som skisserar mål og tiltak i norskoplæringa og langsiktige integreringsmål.

Per januar 2015 deltek 14 flyktninger frå Luster i introduksjonsprogrammet. Deltakarane har svært ulik bakgrunn, frå analfabetar til personar med universitets og høgskuleutdanning. Dette tyder at undervisninga må tilpassast ulike nivå, frå nybyrjarar til vidarekomne, inndelt i ulike spor:

- Spor 1: Lite eller ingen skulegang frå heimlandet.
- Spor 2: Ein del skulegang frå heimlandet.
- Spor 3: God allmennutdanning frå heimlandet.

Flyktningane sine ferdigheter i norsk vert testa undervegs og ved avslutting av introduksjonsprogrammet. Dei som etter avslutta program ikkje har oppnådd eit tilfredsstillande nivå i norsk, vert fylgt opp med tilbod om behovsprøvd opplæring. Strykprosenten på testar har vore høg og stigande. Mange snakkar ikkje norsk på fritida og nokre har (m.a. på grunn av analfabetisme) utfordringar i høve læring. Tal timer ligg ofte på eit snitt på 900 – 1000 timer før mange klarer fyrste norskprøve.

Språk- og arbeidspraksis

Introduksjonslova (kap. 4) gjev føringar for mål og innhald i introduksjonsprogrammet. I punkt 4.4 er språkpraksis nemnt som eit av fleire tiltak som førebud til arbeid eller utdanning:

Tiltak som forbereder til arbeid eller utdanning er også et obligatorisk hovedelement i programmet, men loven regulerer ikke nærmere hvordan dette skal gjennomføres eller hvilken form og hvilket omfang slike tiltak skal ha. Kommunen kan inngå avtale om yrkesrettet opplæring med fylkeskommunen eller andre tilbydere av slik opplæring (...) De vanligste tiltakene er språkpraksis, arbeidspraksis, lønnstilskudd og kvalifisering gjennom arbeidsmarkedsapplæring».

Omfang av språkpraksis vert tilpassa norskopplæringa og kan variere mellom 0 – 2 dagar i veka. Ein deltakar i programmet har til dømes 3 dagar språkpraksis ved NTP. Dette skal i følgje lova tilpassast individuelt. Det er kommunen som er ansvarleg for å få programdeltakarar ut i arbeid:

«(..)programansvarlig instans i kommunen uplasserer deltakere på kommunale arbeidsplasser. Dette kan for eksempel skje på grunnlag av kommunale vedtak om å stille et visst antall språkpraksisplasser eller arbeidspraksisplasser til disposisjon internt i kommunen».

Å finne gode språkpraksisplassar er viktig men utfordrande. Av dei 14 som per januar 2015 deltek i introduksjonsprogrammet er det totalt 4 som er i språkpraksis. Tre i dei kommunale einingane Teknisk drift, Gaupne skule og ATS og ein ved NTP. To avslutta sin språkpraksis i desember (ved Biblioteket og Spar). Både kommunale og private arbeidsplassar har travle arbeidsdagar og språkpraksis kan bli sett på som ei ekstrabelastning som ein vegrar seg mot. I tillegg har mange arbeidsplassar ofte andre i praksis med krav om særskild tilrettelegging og oppfølging.

Erfaringane syner og at arbeidsplassane som tek på seg språkpraksis i for stor grad vert overlatne til seg sjølve. Det er behov for tettare oppfølging og språkpraktikantane vil truleg ha nytte av samlingar i språkpraksisperioden (der dei kan dele erfaringar mm). Tettare knyting mellom språkpraksis og norskopplæringa vil og vere viktig for å gjøre praksisen meir relevant for den einskilde flyktning.

Heilårleg introduksjonsprogram

Det følgjer av introduksjonslova § 4 at introduksjonsprogrammet skal vere heilårleg. I følgje forarbeida til lova skal programmet følgje reglane til arbeidslivet for ferie. Det er likevel ikkje moglegheit til å opparbeide seg fleksitid. I *Forskrift om fråvær og permisjon ved nykomne innvandrarar si deltaking i introduksjonsordninga*, går det fram at deltakarane skal ha opptil 25 verkedagar med ferie. Det vil seie at introduksjonsordninga skal ha eit 47 vekers program, med frådrag for dei glidande fri- og heilagdagane, for å vere eit heilårleg program.

Kommunen avgjer sjølv korleis ferien skal gjennomførast, men deltakarane skal informerast om dette, og det skal vere likt for alle. Dersom norskopplæringa følgjer den vanlege skuleruta, har kommunen ei aktivitetsplikt i skuleferiane. For å oppfylle kravet om eit heilårleg program, kan kommunen i feriane til skulen tilby eit program som innehold samfunnskunnskap og tiltak som førebud til arbeidslivet for å oppfylle kravet til eit heilårleg program. Sommarjobb er døme på dette.

Kommunen kan gi samanhengande ferie i fem veker, eller ein kan gje nokre veker på sommaren og nokre dagar til haustferie, vinterferie, jul og påske. Kommunen kan fastsetje reglar om ferieavvikling for deltakarane i introduksjonsprogrammet i form av eit feriereglement. Utgangspunktet er at kommunen si organiseringa av ferien skal kommuniserast til kvar enkelt deltakar, og organiseringa skal vere føreseileg og lik for alle deltakarane.

Introduksjonsprogram på fulltid

Det følgjer av introduksjonslova § 4 at introduksjonsprogrammet skal vere på fulltid. I dette ligg at programmet skal ha ei ytre ramme på 37,5 timer per veke og det skal vere eit heildagsprogram. Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet (BLD) har i skriv av 4.2.2015 kome med nye retningslinjer for tolking av omgrepene undervisningstid og fulltidskravet i lova. Dette er fylgt opp med eit tolkingsskriv den 12.1.2015. Skrivet er så vidt sentralt at det er lagt ved som vedlegg 12.4.

Ein undervisningstid i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonslova §§ 17 og 18 skal være på 45 minutt. Dette gjeld uavhengig av om undervisninga er ein del av eit introduksjonsprogram eller ikkje. Følgjande skal no reknast som undervisning der 45 minutt skal telje som 60 minutt:

- 1) *Opplæring i norsk og samfunnskunnskap som gis etter introduksjonsloven i samsvar med forskrift om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Dette omfatter også språkpraksis eller andre opplæringstiltak som gis i samsvar med denne læreplanen.*
- 2) *Grunnskoleopplæring og enkeltfag i videregående opplæring som gis i samsvar med opplæringsloven.*

For alle andre tiltak i introduksjonsprogrammet skal kvar time på 60 minutt telje som 60 minutt. Dette vil til dømes gjelde for arbeidspraksis, andre arbeidsretta tiltak, ulike typar kurs, ordinært arbeid som ein del av programmet, samt eventuell anna undervisning som ikkje vert gjeve i høve til introduksjonslova eller opplæringslova.

Tid til eigenaktivitet og pausar skal i reknast automatisk inn i programtida ved at kvar undervisnings-time på 45 minutt skal telje som 75 minutt. For alle andre tiltak i introduksjonsprogrammet vert ein time rekna som 60 minutt.

Arbeid i helg og fritid er i utgangspunktet ikkje ein del av programmet. Det er rom for fleksibilitet når det gjeld lengda på den enkelte verkedag, men forarbeida seier ikkje uttrykkelig kor lange dagar deltakarane maks kan ha. Reglene i arbeidslivet ligg til grunn, og departementet vurderer at utgangspunktet for lengde per dag bør vere føresagnene om arbeidstid i arbeidsmiljølova (aml). Sjå aml § 10–4 som slår fast at den vanlege arbeidstida ikkje må overstige ni timer i løpet av 24 timer, samt kommunen sin tariffavtale for deira tilsette med omsyn til ”normalarbeidstid”.

Introduksjonsordninga byggjer på prinsippet om full deltaking og individuelt tilrettelagt program. Vidare byggjer ordninga på prinsippet om at det er deltaking i introduksjonsprogrammet som gir rett til utbetaling av introduksjonsstønad. For deltakarar utan andre middel til livsopphald enn introduksjonsstønad, vil ein redusert stønad som følgje av deltidsdeltaking i programmet truleg ikkje gi tilstrekkeleg grunnlag for å dekkje utgifter til livsopphald eller bustad. Dette vil bryte med føresetnaden til lova om at deltaking i introduksjonsprogrammet skal vere eit alternativ til sosialhjelp. Krava om full deltaking underbyggjer formålet om at deltaking i introduksjonsordninga kan sikre lettare overgang til arbeidslivet. Det er difor ikkje høve til delvis deltaking i introduksjonsprogrammet, og ugyldig fråvær vil normalt medføre trekk i løn.

Kommunen kan tilpasse programmet til den enkelte sine føresetnadar og behov og legge inn behandling eller andre typar sosialiseringe tiltak innanfor rammene i programmet. Føresetnaden er at programmet er i samsvar føremålet til lova, som er å legge til rette for deltaking i yrkes- og samfunnsliv. Sjølv om programmet er individuelt tilpassa, skal innhaldet vere arbeidsretta.

Luster kommune si forvaltning av introduksjonslova

Fylkesmannen har i november 2014 gjennomført tilsyn med Luster kommune si forvalting av introduksjonslova. Fylkesmannen konkluderer med at kommunen per i dag ikkje har eit heilårleg og fulltids introduksjonsprogram slik lova krev. Viktige årsaker til dette er:

- Reisetid til-/frå Sogndal. Busstider passer ikkje alltid og reisa tek tid.
- Levering og henting av barn i barnehage avgjer når einskilde kan reise til-/frå Sogndal.
- Norskundervisninga i Sogndal følgjer skuleruta med feriar som i grunnskulen elles.
- Innlagde pausar i den daglege undervisninga.

Det er eit krav at det vert etablert eit heilårleg opplæringsstilbod på fulltid. Luster kommune arbeider saman med Norskundervisninga i Sogndal med å lage eit opplegg som stetter dette kravet. Evaluering og revidering av samarbeidsavtalen vil vere ein del av dette oppfølgingsarbeidet. Det kan samstundes vere nødvendig å etablere lokale opplæringsstilbod i Gaupne (til dømes i feriar).

8.2 Utfordringar

- Flyktningbarn med lite eller inga skulebakgrunn frå heimlandet gjev pedagogiske utfordringar som er nye for det pedagogiske personalet. Elevane lærer ofte fort, men det krevst systematikk og struktur for å gje desse elevane ein god start på skulelivet i Noreg.
- Nokre barn av arbeidsinnvandrarar går ikkje i barnehage og tek til på skulen med dårlege norskferdigheitar.
- Det er vanskeleg å byggja opp kontinuitet og kompetanse på lærarsida når det gjeld særskild norskopplæring i grunnskulen for barn av flyktningar eller arbeidsinnvandrarar. Årsaka er at det er få elevar det dreier seg om, dei er dessutan spreidde ikring på skulane i kommunen.
- Det bør bli eit endå betre og tettare skule-heim-samarbeid med dei minoritetsspråklege heimane. Dette uavhengig av om dei føresette er flyktningar eller arbeidsinnvandrarar. Skulen legg generelt opp til høg grad av involvering av føresette i opplæringa til barna. Difor er det viktig å avklara kva forventingar skulen har til dei føersette og omvendt.
- Mange av dei vaksne flyktningane har mangelfull skulegang frå heimlandet. Dette betyr at denne gruppa kan ha behov for 4-6 år skuletilbod med norsk/samfunnskunnskap og eventuell grunnskuleopplæring parallelt. Dette er ressursmessig krevjande.
- Når ein byrjar eit grunnskuleløp for vaksne flyktningar kan det vere uråd å vite kor omfattande opplæringa må vere og kor lenge opplæringa strekk seg i tid. Difor må kommunen grundig avklare behovet for opplæring, motivasjon og forventingar.
- Manglande tydeleg og formell avtale med Sogndal i høve grunnskuleopplæring for vaksne.
- Grunna mangel på kompetente morsmålslærarar og tospråklege lærarar, har ikkje elevar i Luster kommune fått tilbod om undervisning på morsmålet eller tospråkleg fagopplæring.
- Opplæring på eit språk som flyktningen forstår når tilgangen på morsmålslærarar er avgrensa.
- Elevar kan bli hengjande etter klassekameratar. Særleg dei som ikkje har skulegang.
- Det er krevjande å få til eit heilårleg tilbod på fulltid for flyktningar busett i Luster.
- Det er for få gode språk- og arbeidspraksisplassar, særleg for menn. Mangel på slike plasser gjer at den språklege utviklinga vert forsinka. Det blir da vanskelegare å få arbeid og bli integrert. Dette er difor avgjerande for dei som har lite eller ingen skulegang frå heimlandet.
- Oppfølging på arbeidsplassen av dei som er i språkpraksis.
- Manglande kontakt mellom norskopplæringa og språkpraksis.

8.3 Mål for perioden 2015 - 2019

- Betre informasjon gjennom informasjonsbrosjyre om skule på fleire språk.
- Kommunen skal gjennomføre grunnskuleopplæringa for barn av flyktningar og arbeidsinnvandrarar på ein måte som fremtar god språkopplæring og god integrering.
- Målet med særskild norskopplæring er at eleven så raskt som mogleg tileignar seg ferdigheiter i norsk. Når eleven har tilstrekkelege kunnskapar i norsk til å kunne følgje den ordinære opplæringa, opphøyrer rettane etter § 2-8 i opplæringslova.
- Kommunen skal heve kompetansen i skulane knytt til arbeid med minoritetsspråklege barn. Ein del av dette er å skape møtestader for erfearingsutveksling mellom skulane, å definere felles for kommunen kva tidleg innsats inneber for denne gruppa elevar og forbetre rutinar og organisering av denne opplæringa.
- Foreldreskule: Konkrete tiltak for å få eit betre samarbeid heim-skule både når det gjeld kommunikasjon og møtearenaer. Eit konkret tiltak kan til dømes vere å rettleie dei føersette i korleis dei kan hjelpe barna sine i leseopplæringa.
- Vidareføre og vidareutvikle internasjonal dag ved Gaupne skule.
- Legge til rette for at innvandrarar kan kvalifisere seg til helse- og omsorgsrelaterte yrker.
- Å få på plass ein samarbeidsavtale med Sogndal kommune om grunnskuleopplæring for vaksne flyktningar og arbeidsinnvandrarar (tenestekjøp).
- Kommunen skal stette lovkrava i høve eit heilårleg opplæringsstilbod på fulltid.

- Arbeide for fleire språk- og arbeidspraksisplassar i offentlege og private verksemder. Under dette forsøke å inngå avtalar med aktuelle verksemder slik at tilbodet blir føreseileg.
- Luster kommune skal tilby språk- og arbeidspraksisplasser i aktuelle einingar.
- Betre oppfølging av arbeidsplassane ved til dømes etablering av ei fadderordning.
- Legge til rette for at flyktningar får teke trafikalt grunnkurs og andre aktuelle sertifikat

9. Arbeid og inntekt

9.1 Status

Stortinget har uttala at ein skal söke å hindre klientifisering og pasifisering av nykomne flyktningar. Dette var grunnlaget for innføring av Introduksjonsprogrammet med Introduksjonsstønad som alternativ til sosialhjelp for nykomne flyktningar. For å formidle at kvalifisering, aktivitet og innsats løner seg, får nykomne flyktningar introduksjonsstønad ved deltaking i introduksjonsprogrammet.

Følgjande kan seiast å kjenneteikne ein godt integrert flyktning og arbeidsinnvandrar:

- Har arbeid og er sjølvforsytande.
- Har kunnskap om det norske samfunnet og snakkar norsk.
- Tek ansvar for eige liv.
- Er ein del av lokalsamfunnet, har nettverk og er kjent med aktivitetar og tilbod i kommunen.

Gjennom introduksjonsprogrammet og språkpraksis får deltakarane kjennskap til arbeidslivet og arbeidslivets krav. For nokre er språkpraksisplassen ein inngang til arbeid etter gjennomført introduksjonsprogram. I Luster kan ein i dag treffe flyktningar som har etablert seg som nytte og flinke medarbeidarar i arbeidslivet, og det er generelt ein sterk vilje til å klare seg sjølv.

Arbeidsplassen er ein viktig arena for å bli en del av fellesskapet. I tillegg til inntekt og økonomisk sjølvstende, gjev arbeid integrering, språkutvikling og moglegheit for å realisere eigne emne. Det må difor arbeidast aktivt og systematisk for at flyktningar skal få ordinært arbeid. Om ein ikkje lukkast med dette kan alternativet vere sosial ytingar, noko som er negativt for alle partar.

Flyktningane i Luster har i dag språkpraksis både i offentleg og privat næring, som til dømes barnehage, skule/SFO, pleie og omsorg, servicetorget på rådhuset, ATS, butikkar og industriverksemder. Integrering av flyktningar og arbeidsinnvandrarar er ikkje berre ei kommunal oppgåve, men vil også vere eit naudsynt rekrutteringsarbeid for det private næringsliv i tida framover. Kommunen vil trenge fleire hender i pleie og omsorg og private verksemder treng arbeidskraft innan næringar som bygg og anlegg og andre serviceyrke (jf. næringsbarometer i fylket). Samstundes kan arbeidsmarknaden svinge og i vanskelege tider kan dei sist tilsette og arbeidsinnvandrar vere særleg utsett. Dette ser ein og av tala for arbeidsledige i fylket.

NAV har som sitt fremste mål å få menneske i arbeid gjennom god kjennskap til marknad og næringsliv og deira framtidig behov, gje rekrutteringsbistand til næringslivet, samt å nytte individuelle tiltak som fremjar overgang til ordinært arbeid. NAV skal bidra til «skreddarsaum» for den enkelte flyktning og arbeidsinnvandrar. Det er viktig at alle får arbeide med noko som er av interesse og kartlegging av den enkelte si kompetanse og ønskje for framtida, vil såleis vere retningsgjenvande. NAV og flyktningstenesta skal informere om rettar og pliktar i samfunnet, samt rettleie til å söke økonomiske ytingar som til dømes bustønad, barnetrygd, overgangsstønad og økonomisk sosialhjelp. NAV skal jobbe systematisk for at flyktningar skal kunne få ordinært arbeid og skal fortløpende vurdere arbeidsmarknadstiltak som verkemiddel.

Alle nykomne flyktningar skal delta i introduksjonsprogrammet i to år og får da introduksjonsstønad. Hovudmålet med programmet er å formidle at kvalifisering, aktivitet og innsats aukar den enkelte sine mogelegheit for arbeid og slik kunne bli sjølvforsytande. Det er også eit mål å hindre at den enkelte vert klientar i offentlege system over lengre tid og tek ei passiv rolle i høve arbeid.

9.2 Utfordringar

- Mangel på språk- og arbeidspraksisplassar og vanskeleg arbeidsmarknad for ufaglærde.
- Den einskilde sin bakgrunn vil vere avgjerande for moglegheita til å få seg arbeid. Mange flyktningar er analfabetar og treng eit styrka pedagogisk tilbod for å kunne tilegne seg kompetansen som ein treng for å få og være i arbeid.
- Gode språkferdigheiter er avgjerande for integrering og for å få arbeid. Språkferdigheita er tidvis for dårlig etter avslutta introduksjonsprogram.
- Mangelen på opparbeidde rettar kan gi dårligere økonomi når ein ikke er i ordinært arbeid.
- Om flyktningar ikkje får arbeid eller tek vidare utdanning etter avslutta introduksjonsprogram må dei normalt få sosiale ytingar. Dette gjev ikkje økonomisk sjølvstende og medfører auka sosiale kostnader for kommunen.
- Innvandrarar kan vere særskilt utsett i tider med ein vanskeleg arbeidsmarknad (innvandrarar utgjorde 37% av heilt ledige i Sogn og Fjordane i 2014).

9.3 Mål for perioden 2015 - 2019

- Alt integreringsarbeid skal bidra til at flyktningar kjem i arbeid.
- Bidra til å skaffe sommarjobb (ut frå praksisplassar) og målrette arbeidet mot fast jobb.
- 50 prosent går over til arbeid eller utdanning direkte etter avslutta introduksjonsprogram, og 70 prosent går over til arbeid eller utdanning innan 5 år. Kvinner skal ha særskilt fokus, og målet er at andelen kvinner vert auka gjennom arbeidet i eige prosjektet.
- Systematisk kartlegging og oppfølging av den einskilde for å nå målet om arbeid.
- Aktiv bruk av NAV sine arbeidsretta tiltak.
- Luster kommune skal tilby språk- og arbeidspraksisplasser.
- Etablere avtalar med flest mogleg private verksemder om språk- og arbeidspraksisplassar.

10.Kultur og fritid

10.1 Status

Å etablere seg på ein ny heimplass kan vere ei stor utfordring for både nordmenn og innvandrarar. Anten flyttinga er friviljig eller ikkje, vert tilpassing til den nye situasjonen ein del av «livsprosjektet» for dei det gjeld. Difor er faktorar som bidreg til nettverksbygging, trivnad og ei oppleving av «å høyre til» heilt avgjerande for om innflyttaren vert buande eller flytter. Ved sida av openberre faktorar som arbeid og bustad, er det mange mjuke verdiar som er avgjerande.

NIBR rapporten (2012-15) *Difor blir vi her - innvandrere i Distrikts-Norge*, peiker på følgjande faktorar som viktige grunnar til at innvandrarar opplever at dei hører til på ein ny plass og vil bli der:

- Å bli sett
- Verdsetting
- Framtidsutsikter

Møteplassar og arenaer der folk møtest om felles interesser kan bidra sterkt til utvikling av slike mjuke verdiar. Kultur- og fritidsaktivitetar finn ofte stad i ei uformell atmosfære der likskap og ulikskap kan skape personleg interesse og vennskap. Den norske tradisjonen med eit mangslunge organisasjonsliv og mykje dugnadsinnsats kan vere framand for mange flyktningar, og dette kan bli ei hindring for sosialisering inn i norske lokalsamfunn. Å bli introdusert til denne delen av lokal-samfunnet kan vere viktig for å bli kjent med fleire og bli sett og akseptert som eit individ.

Kultur er eit verkemiddel for integrering i samfunnet, og det er difor viktig å ta vare på det kulturelle perspektivet på alle samfunnsområde. Kultur stimulerer til oppleving og aktivitet, og fører med seg innsikt, livskvalitet og personleg vekst på mange livsområde.

Mange flyktningar kjem frå samfunn som har lite utvikla organisasjonsliv. Kombinasjonen av manglande informasjon om og manglande deltaking i frivillige aktivitetar bidreg til at flyktningar kan falle utanfor på fritida. I enkelte språk har ein ingen ord for «fritid» og kulturtiltak er ikkje tilgjengelege for den vanlige befolkninga. For å auke deltakinga i frivillige lag og organisasjonar kan ein legge meir vekt på å informere nykomne flyktningar om kultur- og fritidstilbodet i kommunen. Det må i dette leggjast særleg vekt på å gje foreldre forståing av kor viktig dette er for deira barn og ungdommar.

Erfaringar syner at det er behov for eit betre og meir systematisk samarbeid med fleire lag og organisasjonar. Ved lite samarbeid er det ein fare for at aktivitetar til lag og organisasjonar blir oppfatta som lite tilgjengelege for innvandrarar. Erfaringar frå andre kommunar i høve rekruttering av flyktningfadrar og liknande tiltak er at om ein sender brev eller annonserer får ein få tilbakemeldingar, men om ein tek direkte kontakt får ein ofte positive svar.

I samarbeid med frivillige har nokre kommunar gode erfaringar med ulike fadderordningar. Ordninga byggjer på ideen om at vegen inn i samfunnet går gjennom kontakt med dei menneska som bur der, og har som mål å byggje sosiale nettverk for den einskilde innvandrarar. Sosialt nettverk har stor betydning i prosessen med å finne seg til rette i kommunen og lære seg norsk.

Samstundes vert nokre integrert lettare og raskare enn andre. Utfordringa er ofte vaksne kvinner med omsorg for familie og barn. Desse kvinnene har gjerne låg/inga utdanning, snakkar berre eige morsmål, og har via all si tid til familien. Mangel på språkutvikling og utdanning fører gjerne til at dei isolerer seg og blir lite integrert. Samstundes har folk ulike føresetnader og ynskjer, og det kan kanskje ikkje vere eit mål at alle skal integrerast i like stor grad. Utfordringa og hovudoppgåva må uansett vere å leggje til rette for best mogleg integrering for flest mogleg.

Det er i Luster mange gode aktivitets- og kulturtilbod. Utfordringa er truleg å få innvandrarar til å ta del i dette. Kommunen bør truleg ta ei aktiv rolle i for å få dette til, og døme på aktuelle tiltak er:

- *Treningskompis*: Skulevener kan be med seg innvandrarar inn i idrett og i andre fritidstilbod.
- *Opplevingskort*: Dette er ei ordning som ein del kommunar har i samarbeid med fylkeskommune, NAV og næringsliv. Målet er å hjelpe born og ungdom i låginntekt familiar til å delta på fritidsaktivitetar på lik linje med andre born. Det er ein inngangsport til aktivitetar som tidlegare har vore lite nytta av denne gruppa, som kino og idrett.
- *Utstyrssentral*: Ein kan her låne utstyr som er naudsynt for ulike aktivitetar.
- *Redusert betaling*: Nokre organisasjonar og kommunar har tilbod om redusert betaling for aktivitetar for innvandrarrgrupper. Det kan gjelde til dømes medlemskontingent i idrettslag, treningskort, inngangspengar til kulturarrangement mm.

10.2 Samarbeid med frivillige

Luster Frivilligsentral har sidan etableringa i 2005 hatt eit nært samarbeid med kulturkontoret i kommunen. Samarbeidet har resultert i mellom anna *Internasjonal møteplass* (tilstelling i Fjordstova), *Ein smak av Luster* (i samfunnshuset på Hafslo) og ymse informasjonstiltak retta mot utlendingar som kjem til kommunen på vitjing eller for å busette seg her.

Flyktningtenesta i Luster og Frivilligsentralen inngikk ein samarbeidsavtale hausten 2012. Målgruppa er primært flyktningane som går på introduksjonsprogrammet. Dei har no eit opplegg som fungerer godt ved hjelp av frivillige medhjelparar. Kvar måndag er det eit tilbod om føremiddagen, medan Flyktningtenesta/NAV tek hand om ettermiddagsøkta. Frivilligsentralen har prioritert følgjande tiltak:

- Leksehjelp
- Norsktraining, munnleg og skriftleg.
- Informasjon om lokalsamfunnet med besøk til verksemder og andre informasjonspunkt.
- Fagleg hjelp til dei flyktningane som har byrja med grunnskulefag.

Prosjektet *NNi Luster* vart organisert i samband med at frivillig-sentralen fekk prosjektmidlar frå IMDI i 2012 og 2013. I styringsgruppa sit representantar frå kommunen, Luster Folkeakademi, Frivilligsentralen og to representantar for flyktningane. Gruppa har ein koordineringsfunksjon og er ein ynglelass for idear, utveksling av informasjon og førebuing av ulike tiltak og arrangement. Døme på arrangement er fellesturar, mellom anna til det store *Til/Topps*-arrangementet i Lom, og samarbeid om markering av FN-dagen, med internasjonal kultur og mat som viktige ingrediensar.

Ordninga med flyktningfadrar har hatt rekrutteringsproblem, men dei som stiller opp i samband med leksehjelp har, saman med andre frivillige, vore aktive som rådgjevarar og ytt praktisk hjelp til flyktningane. Det er gode døme på at flyktningar som har kome til Luster er engasjert i idrett og fritidstilbod og har fått gode nettverk som følgje av dette. Det er likevel behov for å gjere meir for at flyktningar skal bli aktive deltakarar i fritidsaktivitetar og organisasjonsliv.

Andre grupper innvandrarar, som t.d. arbeidsinnvandrarar og sesongarbeidarar, har ofte andre naturlege tilknytingspunkt enn flyktningar, t.d. gjennom arbeidsgjevar, andre innvandrarar i same situasjon eller familien. Det er truleg behov for meir kunnskap om kva behov desse gruppene har for deltaking i fritidsaktivitetar og organisasjonsliv.

Biblioteket arrangerer *Språk-kafé* for innvandrarar, men generelt er det få uformelle møteplassar som det kan vere naturleg å invitere «nye» lusteringar til. Generelt kan det vere ein fare for at aktivitetar til lag og organisasjonar kan oppfattast som lite tilgjengelege for folk med ein annan kulturbakgrunn. Men det er òg døme på at organisasjonsfolk er flinke til å be med seg nye innbyggjarar til sine aktivitetar.

Frivilligentralen har god kontakt med flyktningane og har, saman med sine samarbeidspartnarar, som mål å gje gode tilbod til denne gruppa. Døme på eksisterande og aktuelle aktivitetar er:

- Informasjon om- og hjelp til å ta del i tilbod t.d. «Trilletreff» for familiar med småungar, og ME'N'U for ungdom.
- Organisere leksehjelp og tiltak for å styrke språklæring og øving.
- Inspire til turgåing og trening.
- Oppmuntre til deltaking i dugnad. Samarbeide med arrangørorganisasjonar om rekruttering av frivillige til konkrete dugnadsoppgåver.
- Tilby bli-kjent-opplegg med vitjing til informasjonspunkt, arbeidsplassar, kulturelt interessante plassar i kommunen.
- Samarbeide med andre organisasjonar om deltaking i større arrangement (markering av FN-dagen, deltaking i TilTopps-arr. i Lom, lokale kulturarrangement mm.).
- Oppmode om at innvandrarar kan vere bidragsytarar i ulike kulturarrangement.
- Vidareutvikle konseptet «Flyktningfadder», rekruttere frivillige og koordinere organisering, opplæring og oppfølging.
- Samarbeide med Flyktningtenesta om å innhente informasjon om flyktningane sine ynskje og behov på området fritidsaktivitetar og organisasjonsliv.
- Formidle informasjon om det lokale organisasjonslivet, og samarbeide om tiltak i organisasjonane for å få aktiv rekruttering og integrering av folk til eksisterande aktivitetar.

10.3 Utfordringar

- Store kulturelle skilnader og ulike språk.
- Lokale kultur- og aktivitetstilbod er lite kjend og vert opplevd som lite tilgjengelege.
- Innvandrarar deltek i for liten grad på lokale kultur- og aktivitetstilbod.
- Det er mange frivillige lag og organisasjonar og det kan vere krevjande å samarbeide.
- Vanskeleg å rekruttere flyktningfaddirar.

10.4 Mål for perioden 2015 – 2019

- Utarbeide godt og lett tilgjengeleg informasjonsmateriale på fleire språk.
- Informasjon om og deltaking i fritidstilbod som fast del av introduksjonsprogrammet.
- Utarbeide oversikt over fleirspråklege innbyggjarar som kan bidra som tolkar.
- Kartlegge innvandrarane sine ynskje om fritidstilbod.
- Frivillige lag og organisasjonar skal ha særskilt merksemd på innvandrarar.
- Vidareutvikle tiltak som gjer det enklare for innvandrarane å ta del i fritidsaktivitetar.
- Vidareutvikle arbeidet til Luster Frivilligentral.
- Skape ein møteplass for innvandrarar og norske innbyggjarar.
- Ta i bruk innvandrarane sine ressursar i ulike arrangement.
- Legge til rette for at innvandrarane skal få høve til å utøve eigne kulturelle aktivitetar.
- Søke på aktuelle eksterne tilskotsordningar, prosjektmidlar mm.
- Vidareutvikle samarbeidet mellom kommunen og frivillige lag og organisasjonar.
- Forbetre fadderordninga og auke innsatsen for å rekruttere faddirar.
- Rekruttere innvandrarar til å ta på seg fadderoppgåver mm.

11.Økonomi

11.1 Integreringstilskot

Økonomien i flyktningarbeidet er samansett av mange komponentar. Kommunen får statstilskot for busetjing av flyktningar og satsane vert fastsett i statsbudsjettet. Med grunnlag i dette sender IMDi i januar ut eit rundskriv som syner satsar mm. [Rundskrivet for 2015](#) er vedlagt som [vedlegg 12.5](#).

Integreringstilskotet skal dekke gjennomsnittsutgifter til integreringstiltak og administrasjon av desse i kommunane i busettingsåret og dei neste fire åra. Kommunen sine utgifter til busetting og integrering vert kvart år kartlagd av Berekningsutvalet oppnemnd av KRD, og inngår i regjeringa sitt grunnlag for fastsetjing av satsane i statsbudsjettet. Berekningsutvalet består av fire representantar for kommunane og fire representantar for staten. Ca. 20 kommunar inngår i det årlege kartleggingsarbeidet. Følgjande 3 hovudområder vert kartlagd:

- Utgifter til sosialhjelp.
- Utgifter til introduksjonsstønad.
- Utgifter til integreringstiltak og administrasjon av desse.

Utgifter til integreringstiltak og administrasjon av desse er; sosialkontortenester, innvandrar/flyktningkontortenester, administrasjon av introduksjonsprogram, sysselsettingstiltak, yrkeskvalifisering/arbeidstrening, bustader/bustadadministrasjon, støttekontakt, barne- og ungdomsvern, ekstratiltak i grunnskulen, kultur- og ungdomstiltak, barnehagar og felleskostnader til desse områda. Storting har fastsett følgjande satsar for tilskot i 2015:

<i>Integreringstilskot (busettingsår i parentes)</i>	<i>Satsar</i>
År - 1 (2015)	Kr. 182 000 (vaksne, barn, einslege mindreårige) Kr. 232 000 (einslege vaksne)
År - 2 (2014)	Kr. 210 000
År - 3 (2013)	Kr. 152 600
År - 4 (2012)	Kr. 82 200
År - 5 (2011)	Kr. 70 000

<i>Barnehagertilskot</i>	Kr. 24 400 (eingongstilskot)
--------------------------	------------------------------

<i>Eldretilskot</i>	Kr. 157 000 (eingongstilskot)
---------------------	-------------------------------

<i>Særskild tilskot for einslege mindreårige</i>	Kr. 191 300 (inntil fylte 20 år)
--	----------------------------------

<i>Personar med kjent funksjonshemminger</i>	Kr. Tilskot 1: 175 900 (eingongstilskot) Kr. Tilskot 2 inntil kr. 1 080 000 i inntil 5 år
--	--

Personar vert rekna som vaksne etter fylt 18 år.

Integreringstilskotet skal dekke drift av flyktningtenesta, alle kostnader i samband med busetjing, introduksjonsløn til deltakarane i introduksjonsprogrammet i 2 år, og eventuelt økonomisk sosialhjelp dei neste 3 åra. Tilskotet dekker ikkje fullt ut desse kostnadene i 5 år. Det er difor viktig at flyktningane vert kvalifisert for arbeid, og får arbeid så raskt som mogleg etter fullført introduksjonsprogram.

IMDi viser til at for kommunar som gjennomfører eit godt busettings- og integreringsarbeid, slik at flyktningar vert i stand til å forsørgje seg sjølve, vil ordninga vere økonomisk gunstig. Erfaringstala i Luster syner at statstilskotet har gjeve grunnlag for eit økonomisk opplegg i balanse. Samstundes

syner tal frå KS at norske kommunar ikkje får dekka alle utgifter i samband med busetjing og integrering av flyktningar. Kor raskt flyktningar kjem i arbeid er avgjerande. Om flyktningane ikkje kjem i arbeid eller utdanning etter introduksjonsprogrammet vil det truleg slå økonomisk negativt ut for kommunen ved at kostnadane til økonomisk sosialhjelp vil auke.

Ved flytting ut av kommunen skal tilskot som kommunen har motteke delast mellom fråflyttingskommunen og tilflyttingskommunen etter ein fordelingsnøkkel.

Introduksjonsløn for ein vaksen flyktning er i 2015 på kr 182.000,- per år. I tillegg kjem ev. supplerande stønad/økonomisk sosialhjelp. Flyktningar under 25 år motteke 2/3 stønad. Dei fleste får innvilga bustønad. Eit døme kan vere at ei mor med tre små barn og husleige på om lag kr 6 500,- per md. får ei introduksjonsløn på om lag kr 182.000,- i året og bustønad på om lag kr 4 000,- per md.

I tillegg kjem etableringskostnader ved busetjing som for ein familie med ein voksen og 3 små barn er på om lag kr 45.000,- inklusiv kvitevarer og PC. Introduksjonsløn dekker i mange tilfelle ikkje alle kostnader, og ein må ofte supplere barnehage, SFO, tannlege og livsopphald. Busskort til Sogndal på skule har og ein kostnad heile perioden flyktningar går på introduksjonsprogrammet. Tolketenesta er mykje brukt for å kommunisere betre og for å unngå mistyding. Dette har og ein kostnad.

11.2 Innbyggjartilskot

Kommunen får ordinært innbyggjartilskot for flyktningane på line med andre innbyggjarar. Dette skal gå til å dekke meir generelle kommunale utgifter, infrastruktur mv.

11.3 Barnehagetilskot

Ved busetting får kommunane eit eingongstilskot per barn i aldersgruppa 0-5 år som er omfatta av integreringstilskotordninga. For 2015 vil barn født 1.1.2010 eller seinare og som vert busett i kommunen i 2015, utløyse tilskotet. Tilskotet vert utbetalt samtidig med *Integreringstilskotet År-1*. Eingongstilskotet utgjer kr 24 400 per barn i 2015.

Føremålet med tilskotet er å setje kommunane i stand til å gi barn av nykomne flyktningar eit barnehagetilbod når familien skal etablere seg i busettingskommunen. Tilskotet skal dekke utgifter til særskilt tilrettelegging for barn av nykomne flyktningar, som til dømes utgifter til tospråklige assistenter. Eingongstilskotet gjeld også barn født inntil 6 md. etter at mor er busett i kommunen.

11.4 Tilskot til minoritetsspråklege barn i barnehage

Tilskot for å betre språkforståinga blant minoritetsspråklege barn i førskulealder skal bidra til at kommunen kan setje i verk tiltak for å betre språkforståinga for aktuelle born. Vilkåra for å få tilskotet er at aktuelle born er innmeldt (i BASIL) pr. 15. desember i året før tilskotsåret, og at endeleg tal vert stadfesta per 15. juni i tilskotsåret. Årssats per born har vore på om lag kr 3 600,- Luster har for 2014 meldt inn 11 born og får eit samla tilskot på om lag kr 40 000,-. Midlane vert fordelt ut til kvar barnehage ut frå kor mange minoritetsspråklege barn eininga har.

11.5 Tilskot til opplæring for barn og unge som søker opphold i Noreg

Tilskotet skal bidra til finansiering av grunnskuleopplæring av barn og unge som søker opphold og som har rett og/eller plikt. Dette omfattar barn og unge asylsøkarar og barn og unge som søker familiesameining. Opplæringslova § 2-1 gir alle barn og unge i alderen 6-18 år rett og plikt til grunnskoleopplæring. Tilskotet vert fastsett på bakgrunn av tal personer i målgruppa som mottar grunnopplæring den første i kvar månad. Tilskotet vert berekna etterskotsvis etter ein sats per månad per barn i 10 månadar per skuleår (4 md. haust og 6 md. vår) og vert utbetalt kvart halvår.

11.6 Tilskot til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarar

Tilskotet til opplæring i norsk og samfunnskunnskap består av eit grunntilskot og eit persontilskot, der kommunen får eit tilskot per person utbetalt over tre år. Tildelinga er vedteke i statsbudsjett og vert årleg gjort kjend gjennom eit [rundskriv frå IMDi](#).

Satsane for persontilskotet vert i 2015 slik:

Tilskotsår	Låg sats	Høg sats
År 1 (2015)	12.800	31.900
År 2 (2014)	22.000	57.800
År 3 (2013)	12.900	35.900

Tabellen syner persontilskot (*per capitatilskot*) for personer som vert omfatta av rett og plikt eller berre rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i høve til § 17 i introduksjonslova.

Tilskotet har to satsar. Ein høg sats for personar frå Afrika, Asia, Oseania (unnateke Australia og New Zealand), Øst-Europa, Sør-Amerika og Mellom-Amerika. Låg sats gjeld personar frå Vest-Europa, Nord Amerika, Australia og New Zealand. I statsbudsjettet for 2015 er det føreslege ei utbetaling i to satsar for grunntilskotet, ein låg og ein høg. Kva sats ein får er avhengig av tal flyktningar i kommunen. Luster vil ha krav på høg sats der grunntilskotet er sett til kr 560 000,- per år. Tilskotet på dette området går til å dekka kostnadane med skuleplass for flyktningar ved norskopplæringa i Sogndal.

11.7 Døme

På grunn av mange tilskotsordningar er det vanskeleg å berekne ein gjennomsnittleg sum inntekter og utgifter. I dette ligg og stor usikkerheit i høve skatteinngang, bustadleige og bustønad, auka sysselsetjing, auka omsetjing (konsum) mm. Dei viktigaste områda for Luster vil likevel vere:

Inntekter (tilskot):

- Integreringstilskot
- Barnehagetilskot
- Tilskot til minoritetsspråklege barn i barnehage
- Tilskot opplæring barn og unge
- Tilskot opplæring i norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarar
- Innbyggjartilskot

Utgifter:

- Drift av flyktningtenesta
- Introduksjonsløn (skattepliktig)
- Supplerande sosialhjelp og økonomisk sosialhjelp
- Etableringstilskot og møblar/utstyr
- Styrking barnehage (særskilde behov)
- Styrking skule
- Grunnskuleopplæring for vaksne innvandrarar
- Særskilde helsetenester
- Tolketenester
- Busskort

Det er da ikkje teke det omsyn til at dei som vert busett får vanlege tenester som andre innbyggjarar i kommunen, som til dømes helsehjelp, barnehageplass, skuleplass, barnevern, SFO, kulturskule, bibliotek osv. Desse tenestene skal i prinsippet bli dekka av innbyggjartilskotet som skal spegle normale utgifter kommunen har avhengig av til dømes alder. Luster har enno ikkje innvandrar som får heimetenester eller er tildelt sjukeheimspllass.

For ein familie på fire, to vaksne, eit barnehagebarn tre år og eit skulebarn på 8 år, vil livsopphald etter kommunal sats ein månad busetjing før start på introduksjonsprogrammet vil sjå om lag slik ut:

- Ektepar kr. 9 300,-
- Barn 3 år kr. 3 200,-
- Barn 8 år kr. 2 900,-
- I tillegg kjem utgifter til hus, normalt gj.sn. kr. 6 800,-
- Utgifter til straum gj.sn. kr. 1 500,- per månad
- Utgifter til forsikring gj.sn. kr. 500,- per månad
- Utgifter til etablering gj.sn. innbu kr. 45 000,-
- Stønad til kle gj.sn. kr. 5 000,-

Sum kostnad første månad på vedtak om økonomisk sosialhjelp: kr. 69 800,-. For månad nr. 2 vil dei vaksne få introduksjonsløn med netto utbetaling på om lag kr. 24 000,- og barnetrygd med kr. 1 940,- Faste utgifter er på kr. 24 200,- per månad. Dette skal dekke livsopphald, husleige, straum og forsikring; I tillegg kjem eventuelle utgifter til barnehage og SFO. Deler av utgifter til barnehage og SFO kan gjevast som supperande stønad over sosialbudsjettet etter ei individuell vurdering.

Stønad til livsopphald er ei subsidiær skjønsmessig yting (livsopphald er ikkje eintydig omgrep), som kan omfatte: Mat, hushaldnings- og hygieneartiklar, mediar og kommunikasjon, kle, fritid og sosial behov. Luster har husleige og straum utanfor sine satsar for livsopphald.

11.8 Utfordringar

- Det er mange ulike inntekter og utgifter, og det er vanskeleg å ha ein samla oversikt.
- Om flyktningar ikkje kjem i arbeid innan 2-4 år vil sosialutgiftene til kommunen auke. Kostnadene kan da raskt overstige inntektene innan dette området.
- Mange ytingar er strengt regelstyrt og kan vere krevjande å forvalte. Samstundes er sosiale ytingar skjønsmessige. Dette gjer sakshandsaminga krevjande og kan føre til misnøye.
- Det kan vere krevjande for flyktningar å styre sin eigen økonomi.
- Flyktningane opplever ofte å ha dårlig økonomi.

11.9 Mål for perioden 2015 - 2019

- Utarbeide ein samla og heilskapleg oversikt over «flyktningøkonomien».
- Utarbeide budsjett og rekneskap som syner utgifter og inntekter.
- Etablere ein sunn flyktningøkonomi som gjev grunnlag for auka innsats på viktige område.
- Informere flyktningane godt om dei økonomiske ytingane og utgifter så tidleg som mogleg, og tilby grunnleggjande opplæring i privatøkonomi.
- Søke på aktuelle tilskotsordningar og utviklingsmidlar.
- Sikre at kommunen utnytter inntekter/tilskot på ein best mogleg måte.

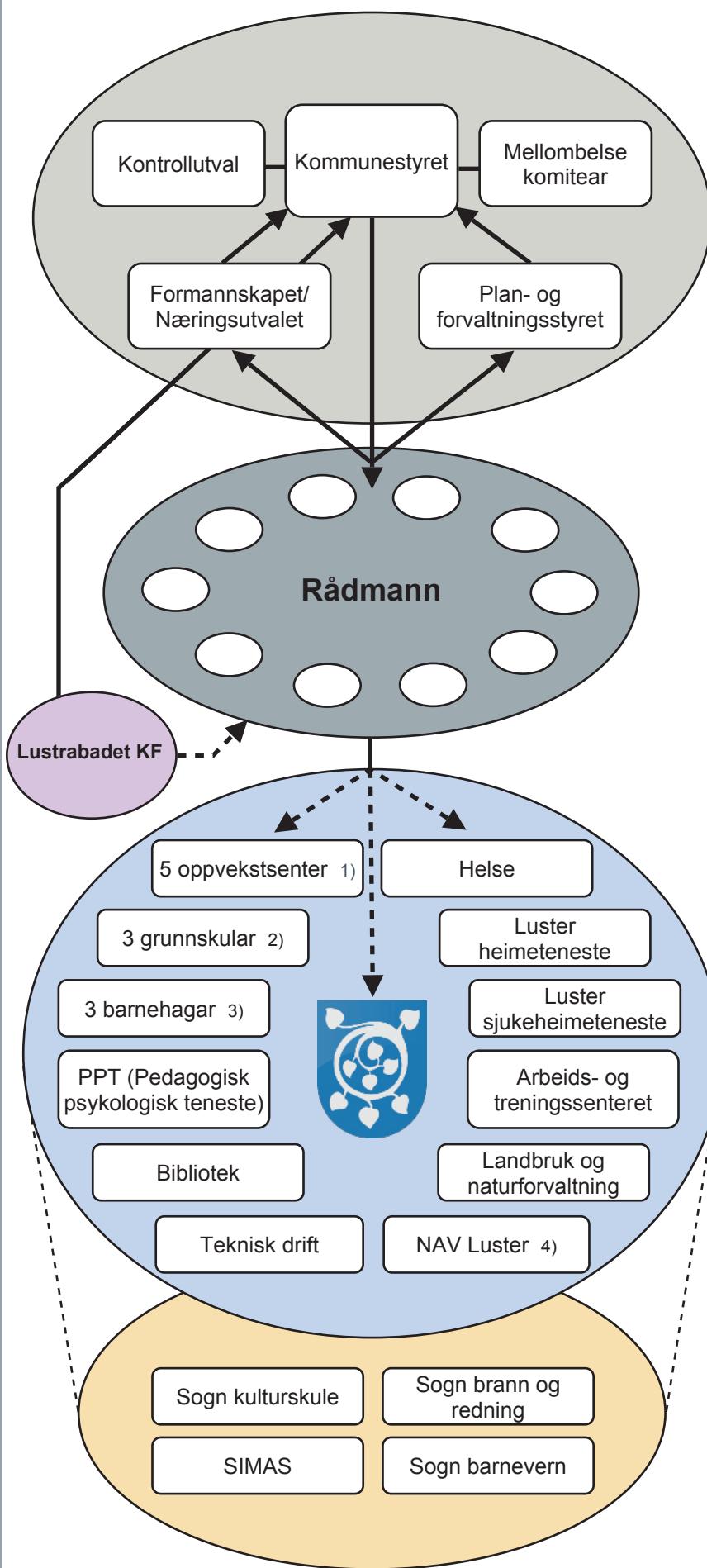
12. Vedlegg

- 12.1 [Lov om introduksjonsordning og norskopplæring \(introduksjonslova\).](#)
- 12.2 Norskopplæring til ulike grupper innvandrarar (Nordland fylkeskommune).
- 12.3 [Samarbeid mellom kommune og NAV om introduksjonsordning \(rundskriv\).](#)
- 12.4 Omgrepa *undervisningstime* og *kravet om introduksjonsprogram på full tid.*
- 12.5 [Integreringstilskotet. Statsbudsjettet 2015. Rundskriv 01/2015](#) frå IMDi.

Luster kommune - organisasjonsmodell

Politiske organ

Kommunestyret (25 representantar) er kommunen sitt øvste organ. Alle store/viktige saker vert avgjorde her, etter tilråding frå formannskapet/næringsutvalet (7) eller plan- og forvalningsstyret (7). Det to sistnemnde organ avgjer sjølv ein del saker etter fullmakt frå kommunestyret. I tillegg får kommunestyret også nokre saker frå eige kontrollutval (5) og frå mellombelse komitear (særskilde saker). Alle val til faste politiske organ er for 4 år. Ordføraren er kommunen sin fremste representant. Han leiar møta i kommunestyret og formannskapet/næringsutvalet.

Rådmannen

Rådmannen leiar administrasjonen, har tilrådingsrett i alle saker til politiske organ og har ein overordna oppfølgings- og støttefunksjon for alle underliggende tenesteeiningar. Rådmannen avgjer sjølv ein del saker etter fullmakt frå kommunestyret. Rådmannen har 10 ulike stabseiningar til å hjelpe seg i dette arbeidet. Dette er personal/organisasjon, økonomi, eigedom, oppvekst, kultur, folkehelse, plan, næring, IKT og servicetorget. Rådmannen har, blant sine stabseilarar, peika ut primære kontaktpersonar for alle tenesteeiningane.

Kommunale foretak

Lustrabadet KF er organisert som eit kommunalt foretak med eit styre som rapporterer til Formannskapet / Kommunestyret

Tenesteeiningane

Kommunen har 20 tenesteeiningar som primært yter tenester til innbyggjarane. Kvar eining har ein eigen leiar som rapporterer til rådmann, då primært til ovnemnedde kontaktperson. Desse leiarane arbeider med grunnlag i eit eige administrativt delegeringsreglement, fastsett av rådmannen.

1) Kommunen har fylgjande oppvekstsenter: Skjolden oppvekstsenter, Luster oppvekstsenter, Jostedal oppvekstsenter, Indre Hafslø oppvekstsenter og Sølvorn oppvekstsenter.

2) Kommunen har fylgjande grunnskular: Gaupne skule, Luster ungdomsskule og Hafslø barne- og ungdomsskule (administrerer også Veitastrand)

3) Kommunen har fylgjande barnehagar: Gaupne barnehage, Gamlestova barnehage og Hafslø barnehage.

4) NAV Luster er leia i partnarskap mellom stat og kommune.

Interkommunalt samarbeid

Kommunen har fylgjande interkommunale samarbeid:

- Sogn kulturskule (Leikanger er vertskommune)
- Sogn barnevern (Sogndal er vertskommune)
- SIMAS (IKS)
- Sogn brann og redning (IKS)